

^H TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ İLE ÖZELLİKLE TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ KARARINA İTİRAZ YARGILAMASINDA İCRANIN GERİ BIRAKILMASI ÜZERİNE DŞNCELER (SON DEĞİŞİKLİKLER ÇERÇEVESİNDE)

(THOUGHTS ON SUSPENSION OF EXECUTION IN THE CONSUMER ARBITRATION COMMITTEE AND ESPECIALLY IN THE OBJECTION PROCEEDİNG TO THE DECISION OF THE CONSUMER ARBITRATOR COMMITTEE (IN THE FRAMEWORK OF LATEST CHANGES))

Dr. Ğr. yesi nder TOPAL* **

Z

Tüketicici hakem heyetinin hukuki niteliği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bu hususta doktrinde çeŐitli görüŐler ileri sürülmektedir. Tüketicici hakem heyetinin hukuki niteliği aynı zamanda, hakem heyetinin gerçekteŐirdiĐi faaliyetin, faaliyet sonucunda vereceği kararın ve kararın icrasının hukuki nitelendirilmesinde de etkili olmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda öncelikle, tüketicici hakem heyetinin hukuki niteliği, bu bağlamda tüketicici mahkemesi ile arasındaki ilişkiye, tüketicici hakem heyeti kararına karşı itiraz ve kesin hüküm niteliğine yer vereceğiz.

Ancak çalışmamız açısından özellikle üzerinde duracağımız husus, tüketicici hakem heyeti kararlarının icrası bağlamında icranın durdurulması/geri bırakılmasıdır.

Tüketicici hakem heyetlerinin, mahkeme olup olmadıkları tartıŐmalı olmakla birlikte, kararları 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında (TKHK) m. 70/2-c.2 uyarınca ilamların mahkeme ilamları ile aynı icra prosedürüne tabi kılınmıŐtır. İlamlı icra bağlamında kesinleşmeden icrası mümkün olan ilamlar açısından icra takibinin durması/durdurulması için İcra ve iflas

^H Eserin Dergimize geliŐ tarihi: 30.10.2023. İlk hakem raporu tarihi: 09.11.2023. İkinci hakem raporu tarihi: 15.12.2023. Onaylanma Tarihi: 19.12.2023.

* Dr. ÖĞr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-1065-3884.

Esere Atıf Şekli: nder Topal, “Tüketicici Hakem Heyeti İle zellikle Tüketicici Hakem Heyeti Kararına İtiraz Yargılamasında İcraın Geri Bırakılması zerine DüŐünceler (Son Değişiklikler Çerçevesinde)”, YHFĐ, C.XXI, 2024/1, s. 293-335.

Kanunu (İİK) m. 33-33/a, m. 36 ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 381 çerçevesinde icranın geri bırakılması veya icranın durdurulması kararının getirilmesi gerekmektedir. Çalışmamızda anılan düzenlemelerin tüketici hakem heyeti kararı icrasında uygulanıp uygulanmayacağı üzerinde durulacaktır.

Esas olarak TKHK m. 70/3'de yer alan düzenleme çalışmamız açısından önemlidir. Buna göre tüketici mahkemesinde itiraz yargılamasında tüketici hakem heyeti kararının icrasının, talep edilmesi şartıyla tüketici mahkemesi tarafından "tedbir yoluyla" durdurabileceği hüküm altına alınmıştır. "Tedbir" kavramının hangi anlamda kullanıldığının tespiti için, hakem kararına itirazın hukuki niteliğinin tespiti gereklidir. Hakem kararına itirazın hukuki niteliğine ilişkin olarak, itirazın kanun yolu mu, ihtiyati tedbir mi yoksa diğer geçici hukuki koruma tedbirlerinden mi olduğu noktasında varılacak sonuç, "tedbir" kavramının da hangi anlamda kullanıldığının ortaya koyulmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Tüketici hakem heyeti, Tüketici mahkemesi, İtiraz, İcranın geri bırakılması, Tedbir.*

ABSTRACT

There is no consensus in the doctrine regarding the legal nature of the consumer arbitration committee. Various opinions are put forward in the doctrine on this issue. The legal nature of the consumer arbitration committee is also effective in the legal qualification of the activity carried out by the arbitration committee, the decision it will give as a result of this activity, and the enforcement of the decision. In this direction, first of all in our study; we will include the legal nature of the consumer arbitration committee, its relationship with the consumer court in this context, the nature of objection and final judgment against the decision of the consumer arbitration committee.

However, what we will focus on in our study is the suspension/postponement of execution in the enforcement of consumer arbitration committee decisions.

Although it is controversial whether consumer arbitration committees are courts or not, their decisions are subject to the same enforcement procedure as court judgment in accordance with Article 70/2-c.2 of the Consumer Protection Law No. 6502 (CPL). In order to suspend the enforcement proceedings in terms of judgments that are possible to be executed without being finalized in the context of execution by judgment, a decision to suspend the execution must be made within the framework of Articles 33-33/a and 36

of the Execution and Bankruptcy Law (EBL) and Article 381 of the Code of Civil Procedure (CCP). In our study, we will focus on the applicability of the mentioned regulations in the execution of the decision of the consumer arbitration committee.

Essentially, the regulation in CPL article 70/3 is important for our study. Accordingly, it has been ensured that the enforcement of the decision of consumer arbitration committee in the objection proceedings at the consumer court can be suspended by the consumer court "by way of precaution". In order to determine in what sense the concept of "caution" is used, it is necessary to determine the legal nature of the impeachment of award. Regarding the legal nature of the impeachment of award, the conclusion to be reached as to whether the objection is a legal remedy, interim injunction or other temporary legal protection measures will reveal the meaning in which the concept of "caution" is used.

Keywords: Consumer arbitration committee, Consumer court, Objection, Suspension of execution, Caution.

GİRİŞ

Yıllardır tüketici hakem heyetinin hukuki niteliği konusunda doktrinde bir görüş birliği oluşmamıştır. Doktrinde görüş ayrılıklarının bulunması tüketici hakem heyeti açısından bazı kurumların ortaya koyulması açısından farklılık oluşturmaktadır. Örneğin, tüketici hakem heyetinin hukuki niteliği aynı zamanda, hakem heyetinin gerçekleştirdiği faaliyetin, faaliyet sonucunda vereceği kararın ve kararın icrasının hukuki nitelendirilmesinde de etkili olmaktadır. Bu sebeple çalışmamızda öncelikli olarak tüketici hakem heyetinin hukuki niteliğine, bu bağlamda tüketici mahkemesi ile arasındaki ilişkiye, tüketici hakem heyeti kararına karşı itiraza ve tüketici hakem heyeti kararının kesin hüküm niteliğine yer vereceğiz.

Bu açıklamalardan sonra tüketici hakem heyetine kararlarının icrası bağlamında İcra ve iflas Kanunu (İİK) m. 33-33/a, m. 36, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 381 çerçevesinde icranın geri bırakılması, icranın durdurulması ve özellikle TKHK m. 70/3 uyarınca "tedbir yoluyla" icranın durdurulabilmesi üzerinde duracağız.

I. Tüketici Hakem Heyetinin Hukuki Niteliği ve Tüketici Mahkemesi ile Arasındaki İlişki

A. Hukuki Nitelik

Tüketici hakem heyeti Türk hukukunda uyuşmazlık çözümünde görev alan bir makamdır. Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği konusunda doktrinde uzun yıllardır tartışma bulunmaktadır.

Bir görüşe göre, tüketicinin daha basit ve hızlı işleyen bir uyuşmazlık sürecini kullanarak korunması ve yargı organlarının iş yükünü azaltmak amacıyla öngörülen hakem heyetleri, tüketici mahkemeleri yanında alternatif bir uyuşmazlık çözüm yoludur¹. Ancak, bu görüşteki yazarların bir kısmı tüketici hakem heyetlerini mecburi tahkim olarak da kabul etmektedir². Diğer görüş ise tüketici hakem heyetinin mecburi bir tahkim olduğunu kabul etmekle birlikte, onun yargı makamlarına başvurudan önce başvurulması zorunlu bir idari başvuru yolu olduğunu ileri sürmektedir³.

¹ Özbek, Mustafa Serdar, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Genişletilmiş 3. Baskı*, Ankara, 2013, s. 837; Yılmaz, Ejder, “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi (Avukatlık Kanunu m. 35/A)”, *75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki KURU Armağanı*, Ankara, 2004, s. 843-856, s. 846; Ulukapı, Ömer, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları (Tüketici Mahkemeleri)”, *SÜHFD*, Prof. Dr. M. Şakir BERKİ’ye Armağan, S. 1-2, 1996, Konya, 1996, s. 77-101, s. 79-80; Pekcanitez, Hakan, “Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri”, *İzmir Barosu Dergisi*, S. 3, Temmuz 1996, s. 40-58, s. 41-42; Tutumlu, M. Akif, *Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara, 2006, s. 37; Ildır, Gülgün, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler)*, Ankara, 2003, 23 vd.; Şimşek, Ayşe Neşe, *Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara 2004, s. 29; Sugurtekin-Özkan, Meral, “Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, *MIHDER*, C. 1, S. 2, 2005, s. 353-369, s. 357; Çelik, Yusuf, *Tüketici Hakem Heyetleri*, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale, 2018, s. 82-83. Doktrinde bir görüş, tüketici hakem heyetinin niteliği konusunda, tahkim ile alternatif uyuşmazlık çözüm yolu arasındaki tercihte, alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna yakın olduğunu ileri sürmüştür (Erişir, Evrim, “Tüketici Hakem Heyetleri ve Tüketici Mahkemelerinde Gider ve Vekalet Ücreti”, 4. Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015, (Editör: Tokbaş, Hakan/Üçışık, H. Fehim), Bilge, Yayınevi, Ankara 2015, s. 470-492, s. 479).

² Özbek, *Uyuşmazlık Çözümü*, s. 839; Tutumlu, Sorun, s. 26, 39; Ildır, s. 137; Şimşek, s. 29.

³ İlhan, Cengiz, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, Ankara, 2006, s. 297-298; Kulaklı, Emrah, *Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemeleri*, <http://www.odakhukuk.com/tr/files>, Erişim Tarihi: 25.04.2023, s. 1-44, s. 4.

Yine, diğer bir görüşe⁴ göre, tüketici hakem heyetine başvurunun ihtiyari olmaması ve tüketici hakem heyetinde yer alan hakemleri seçme konusunda tarafların bir rolünün bulunmaması nedeniyle, tüketici hakem heyetine başvuru HMK anlamında tahkim değildir. Dolayısıyla HMK'nın tahkime ilişkin hükümleri tüketici hakem heyetinde uygulama alanı bulamayacaktır. Öte yandan, TKHK m.68 anlamında tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu olması aynı zamanda devlet mahkemelerine başvuru yolunu da tamamen kapattığı için heyetin faaliyetinin dar anlamıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Anılan görüşe göre TKHK'nın tüketici hakem heyetine ilişkin hükümlerine bakıldığında, heyetin faaliyeti devlet mahkemelerine benzetilmiş, kendine özgü bir yargılama dışı uyuşmazlık çözüm yoludur ve mevzuatta görülen boşlukların doldurulmasında devlet mahkemelerindeki yargılamaya ilişkin hükümlerden yararlanılabilir.

Doktrinde hakim olan ve bizim de katıldığımız görüşe⁵ göre belirli bir miktarın altında kalan tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyetine

⁴ Budak, Ali Cem, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'a Göre Tüketici Hakem Heyetleri”, *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C. I, İzmir, 2015, s. 77-103, s. 79-80.

⁵ Tanrıver, Süha, “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, *Makalelerim II (2006-2010)*, Ankara, 2011, s. 28-29; Tanrıver, Süha, *Medeni Usul Hukuku*, Cilt II, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 355; Ermenek, İbrahim, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Sayı 1-2, Ocak-Nisan 2013, Prof. Dr. Oğuz Kürşat ÜNAL'a Armağan, Ankara, 2013, s. 563-631, s. 571-572, s. 580; Atalı, Murat, “6502 sayılı Kanun'un Tüketici sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 397-418, s.412; Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, *Medeni Usul Hukuku*, 24. Baskı, Ankara, 2013, s. 780; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, *Medeni Usul Hukuku*, 7. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 821; Kuru, Baki/Aydın, Burak, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 696; Kuru, Baki/Aydın, Burak, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, Cilt II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 1865; Görgün, Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet, *Medeni Usul Hukuku*, 10. Baskı Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 758; Pekcanitez, Hakan/Yeşilirmak, Ali, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, Cilt III, 15. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 2616; Ekşi, Nuray, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim*, 2. B., Beta, İstanbul, 2019, s. 25-28; Yılmaz, Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Cilt 4, 4. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 5390; İstanbul Kültür Üniversitesi, *Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu Metinler Kitabı (24-25 Kasım 2011)*, İstanbul 2011, s. 33; Yılmaz, Ejder/Yardım, Ertan, Milli Şerh, Aristo, İstanbul, 2016, s. 1100; Topal, Önder, *YUHF Vol. XXI No.1 (2024)*

başvurunun zorunlu olması, heyetin tarafların haklılığını ve sunmuş oldukları delilleri gözeterek önüne getirilmiş olan uyuşmazlığı tarafları da bağlayıcı bir şekilde bir kararla çözmesi ve ayrıca vermiş olduğu kararın da icra edilmesi açısından ilâmların yerine getirilmesine ilişkin hükümlere tâbi olması nedeniyle tüketici hakem heyetine başvuru, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu değil, mecburi tahkim yoludur. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının özellikleri, gönüllü katılım, bağlayıcı olmayan tavsiyelerde bulunma ve tatmin olmama halinde tarafların yargıya başvuru hakkının bulunmasıdır⁶. Tüketici hakem heyetleri ise bünyesinde bu özellikleri barındırmamaktadır.

Öte yandan, tüketici hakem heyetleri yargı organlarının iş yükünü azaltmak amacıyla kurulmuş alternatif çözüm yollarından biri değildir; zira alternatif çözüm yollarının amacı yargı organlarının (mahkemelerin) iş yükünü azaltmak değildir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında amaç taraflar arasında ortaya çıkmış olan küçük çaplı ve kamu düzenini ilgilendirmeyen uyuşmazlığın adli bir soruna dönüşmeden çözülmesidir⁷. Mahkemelerin iş yükünün azalması ancak etkin bir biçimde işleyen alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının bir sonucu olabilir. Bu yüzden alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yargı organlarının alternatifi, yargı organları ile rekabet içinde olan ve yargı sisteminin yerine ikame edilmeye çalışan bir süreçler bütünü olmayıp, yargının yanında yer alan ona yardımcı olan ve

"Tüketici Uyuşmazlıklarında İspat ve Delil", *MÜHFD*, Cilt: 3, Sayı: 1, Haziran 2015, s. 191-232, s. 212-213, <https://www.jurix.com.tr/article/4651>, Erişim Tarihi: 25.11.2021; Zevkliler, Aydın/Özel, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 466; Korkut, Makbule Serra, Medeni Usul Hukuku Esasları Çerçevesinde Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tüketici Hakem Heyetleri, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul, 2018, s. 78; Konuralp, Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, (yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul, 2011, s. 90; Özsöker, Gökberk, Medeni Yargılama Hukuku Bağlamında Tüketici Hakem Heyetleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 33. Doktrinde bir görüş, tüketici hakem heyetinin mecburi tahkime yaklaştığını ifade ederek, mecburi tahkimin Anayasal dayanağının olmaması ve bu kapsamda Anayasa Mahkemesi ve kanun koyucuyu net tavır alamamasını eleştirmektedir [Taşpınar Ayvaz, Sema, "Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği", Kadir Has Üniversitesi İstanbul Barosu Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, (Editör: M. Ertan Yardım), Seçkin, Ankara 2018, s. 43-50, s. 47 vd.]. Aksi görüş için bkz. Yeşilova, Bilgehan, "6502 Sayılı (Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'a Göre Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümü Usulü ve Yargılama Kuralları", *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 107-143, s. 114.

⁶ Tanrıver, Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 4.

⁷ Tanrıver, Arabuluculuk, s. 4; Pekcanitez, Hakan, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri", *Hukuki Perspektif Dergisi*, S. 5, 2005, s. 12-16, s. 15.

onunla yan yana yürüyen, uyuşmazlık çözümünde etkin ve barışçıl hukuksal koruma yöntemleri bütünüdür⁸.

Tüketici hakem heyeti idari bir kurum da değildir⁹. Bu kapsamda yukarıda yer verilen ikinci görüşün ifadelerinin kendi içerisinde de tutarlı olmadığını söylemek gerekir. Zira hakem heyetleri hem mecburi tahkim kurumu hem de idari bir kurum olarak kabul edilmektedir. Aşağıda da yer vereceğimiz üzere tahkim, uyuşmazlıklar bağlamında bir yargılama makamıdır, idari bir kurum değildir. Tüketici hakem heyeti idari bir kurum olarak kabul edilseydi heyetin kararlarına karşı adli yargı teşkilatı içerisinde yer alan ve özel bir mahkeme sıfatına sahip tüketici mahkemesine değil idari yargı içerisinde yer alan idare mahkemesine karşı itiraz yoluna gidilirdi. Zira idari kurumların kararına karşı başvurulacak yer idari yargıdır. Kanun koyucu da bu düşüncede olsaydı tüketici hakem heyeti değil idari yargı kuruluşlarını kanunda açıkça zikrederdi. Bunun dışında tüketici hakem heyetinin idari bir kurum olarak kabul edilmesi halinde, kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulursa hakem heyeti itiraz sonucu bir taraf olacak ve itirazın incelenmesinin sonucuna göre vekâlet ücreti ve yargılama giderlerine mahkûm edilebilecektir¹⁰.

Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği konusunda Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlarda açıkça bir belirleme yapmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi Anayasa m. 141 çerçevesinde yargı görevinin yerine getirilmesi zorlaştıkça, yargıya ilişkin anayasal kuralların etkinliğinin sağlanabilmesi için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesinin yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğini sağlanması bakımından gerekli görülebileceğini ifade etmektedir¹¹. Anayasa Mahkemesi kararında tüketici hakem heyetinin tüketici hakem heyetlerini alternatif uyuşmazlık çözüm yolu

⁸ Tanrıver, Arabuluculuk, s. 4, 7.

⁹ Aynı yönde Ermenek, s. 580.

¹⁰ Ermenek, s. 580. Hakem heyetinin yapmış olduğu işlemin idari işlem olmadığı yönünde eleştiriler için bkz. Ermenek, s. 575-579.

¹¹ “Anayasa’nın 141. maddesine göre davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir. Bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça, uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi, yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülebilir. Bu nedenle, taraflara görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce belli değerler altındaki uyuşmazlığı kısa sürede çözmek üzere tüketici sorunları hakem heyetlerine başvurma yükümlülüğü getirilmiş, ancak bu aşamadan sonra kararı benimsemeyen tarafa yargı yolu açık tutulmuştur.....açıklanan nedenlerle İtiraz konusu kural, Anayasa’nın 9. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir” 1 Temmuz 2008 tarih ve 26923 sayılı R.G. de yayımlanan T. 20.03.2008, E. 2006/78, K. 2008/84, Anayasa Mahkemesi Kararı.

olarak kabul ettiğini söyleyebiliriz. Anayasa Mahkemesi bir başka kararında ise tüketici hakem heyetinin mahkeme olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığını ileri sürerek başvurunun reddine karar vermiştir¹². Zira, yüksek mahkeme, bir makamın mahkeme olarak kabul edilebilmesi için kuruluş, görev, yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğini; *yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları çözümlenmekle görevli olması ve bu görevi yerine getirecek olan kimselerin hâkimlerden oluşması, bunların atanmaları, hak ve ödevleri, emekliye ayrılmalarının, Anayasa'nın öngördüğü mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olması gerektiğini* kıstas olarak kabul etmektedir.

Anayasa Mahkemesi kararının değerlendirilmesi için mahkeme kavramının değerlendirilmesi gereklidir. Mahkeme kavramı dar ve geniş anlamda mahkeme şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Dar anlamda mahkeme kavramı ile “Devlet tarafından görevlendirilmiş olan ve yargılamam yapıp hüküm vermekle yetkilendirilmiş kuruluşlar”¹³ ifade edilir. Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi dar anlamda mahkeme kavramı çerçevesinde tüketici hakem heyetini ele almış ve onun dar anlamda

¹² “Yargı yetkisini Türk Milleti adına kullanacak olan bir merciin mahkeme olarak kabul edilmesi için kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin yasayla düzenlenmesi, karar organlarının hakimlerden teşekkül etmesi, yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları çözümlenmekle görevli olması, görev yapan üyelerin atanmalarının, hak ve ödevlerinin, emekliye ayrılmalarının, Anayasa'nın öngördüğü mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olması ve Anayasa'da sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu yargı düzenlerinden birinde yer alması gereklidir. Buna göre, Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri, yargı organlarının ve mensuplarının Anayasa'da belirtilen niteliklerine sahip değildirler. Bu nedenlerle başvuran Tüketici Sorunları Hakem Heyeti “mahkeme” niteliği taşımadığından, itirazın başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir” 27.12.2007 tarih ve 26739 sayılı R.G. de yayımlanan T. 31.05.2007, E. 2007/53, K. 2007/61, Anayasa Mahkemesi Kararı. Yine bkz. “Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ise, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un değişik 22. maddesine göre, illerde Sanayi ve Ticaret İl Müdürü veya görevlendireceği bir memur, ilçelerde kaymakam veya görevlendireceği bir memur başkanlığında, belediye, baro, ticaret ve sanayi odası ile esnaf ve sanatkar odası ve tüketici örgütlerinden seçilerek görevlendirilecek beş kişiden oluşmaktadır. Buna göre, Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri, yargı organlarının ve mensuplarının Anayasa'da belirtilen niteliklerine sahip değildirler. Bu nedenlerle başvuran Tüketici Sorunları Hakem Heyeti “mahkeme” niteliği taşımadığından, itirazın başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.” (Anayasa Mahkemesi, T. 31.05.2007, E. 2007/53, K. 2007/61, 27 Aralık 2007 tarih ve 26739 sayılı R.G., <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim: 06.11.2021).

¹³ Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukuku, Cilt I, 4. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 76. *YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)*

mahkeme olmadığına isabetle karar vermiştir. Ancak tüketici hakeme heyetinin geniş anlamda mahkeme kavramı çerçevesinde de değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Geniş anlamda mahkeme kavramı ile “bağımsızlık ve tarafsızlık niteliklerine sahip önlere gelen hukuki uyumsuzluk ve hukuka aykırılık iddiaları ile istemler hakkında, belirli usullerle ilkeler çerçevesinde yargılama yapıp karar alan tüm kurum ve kuruluşlar”¹⁴ ifade edilmektedir. Geniş anlamda mahkeme kavramının içerisine tahkim yargılamasında görev alan hakem mahkemelerinin ve dolayısıyla tüketici hakem heyetinin de girdiğini söylemek gerekir. Zira yukarıda ifade edildiği üzere tüketici hakem heyeti, mecburi tahkim yoludur.

Tüketici hakem heyetlerinin yapmış olduğu incelemenin yargılama faaliyeti olup olmadığı noktasında tespit yaparken mecburi tahkim yargılamasının göz önünde bulundurulması gerekir.

Mecburi tahkimde uyumsuzluğun çözümlenmesi için hakeme başvuru özel bir kanun hükmü ile öngörülmekte ve hakem/hakemler de görevlendirildiği uyumsuzluk bakımından bir mahkeme gibi yargılama yapıp karar vermektedir¹⁵. Bu sebeple hakeme/hakemlere, hakem mahkemesi de denmektedir. Bu bağlamda tüketici hakem heyetinin de mecburi tahkim olarak gerçekleştirmiş olduğu faaliyet yargısal bir faaliyettir¹⁶. TKHK'nın amacı tüketici ilişkilerinin zayıf tarafı olan tüketiciyi korumaktır¹⁷. Tüketicilerin korunmasını sağlamak için de Kanun belli miktarların altındaki konularda, tüketicinin, haklarının ihlal edildiğini düşünmesi halinde fazla emek ve masraf harcamadan tüketici hakem heyetine başvurabileceğini öngörmüştür. Zaten tüketici hakem heyetinde görülecek olan uyumsuzluklar sadece belli bir miktarın altında oldukları için tüketici mahkemesinde görülecek olan uyumsuzluklardan farklıdır. Bir başka ifadeyle tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesinin görev alanı miktar farkı dışında birbiriyle

¹⁴ Tanrıver, Usul, s. 78.

¹⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 779.

¹⁶ Anayasa mahkemesi ise tüketici hakem heyeti hakkında yargı işlevi yerine getiren bir kurul olarak düzenlenmediklerini ileri sürmektedir (Anayasa Mahkemesi Kararı, T. 20.03.2008, E. 2006/78, K. 2008/84, 1 Temmuz 2008 tarih ve 26923 sayılı R.G., <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim: 06.11.2021).

¹⁷ TKHK'nın amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirme ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir (TKHK m. 1).

örtüşmektedir¹⁸. Ayrıca tüketici hakem heyetinin uyuşmazlık hakkında bir karar verebilmek için delil incelemesi ve değerlendirmesi yapması, verdiği kararların tarafları bağlaması ve anılan kararların icra edilebilirliği açısından ilâmların icrası hükümlerine (TKHK m. 70) göre icra edilecek olması tüketici hakem heyetinin yargılama faaliyeti yaptığını açıkça ortaya koymaktadır¹⁹.

Öte yandan ihtiyari tahkime ilişkin olarak HMK m. 428'de dava ve cevap dilekçesinin hakem kuruluna sunulabileceği düzenlenmektedir. Dolayısıyla uyuşmazlıkların hakem kurulu tarafından incelenebilmesi için dava dilekçesinin hakem kuruluna sunulması, yani dava açılması gerektiği sonucuna varabiliriz. Bu nedenle de ihtiyari tahkimde bir davadan söz edilmesi kaçınılmazdır. İhtiyari tahkimde durum bu şekildeyken mecburi tahkimde, dolayısıyla tüketici hakem heyetinde bir davadan söz edebiliriz. Tüketici hakem heyetinde yapılan incelemenin bir yargısal faaliyet olduğunu, yani tüketici hakem heyetinde de dava açılabilirliğini rahatça söyleyebiliriz. Zira mecburi tahkimi öngören özel kanun hükümlerinde açıklık bulunmayan hallerde ihtiyari tahkime ilişkin HMK m. 407-444 hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde mecburi tahkime uygulanır²⁰. TKHK m. 83/1'de bu durumu destekler tarzdadır. Yani tüketici hakem heyetini ilişkin olarak TKHK m. 83/1 atfıyla ihtiyari tahkime ilişkin olan HMK m. 407-444 hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Özet olarak tüketici hakem heyeti belli usuller çerçevesinde somut olaya soyut kuralı uygulayarak yargılama faaliyeti yapmaktadır²¹ ve başka kanunun görev alanına girdiği açık bir

¹⁸ Ermenek, s. 581, 605.

¹⁹ Taşpınar Ayvaz, Sema, "Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Sorular", Tüketici Hukuku Konferansı (05-06 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler, Editör: Aksoy, Hüseyin Can), Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 292; Topal, s. 216.

²⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 780; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, Usul, s. 822. İhtiyari tahkime ilişkin hükümlerin mecburi tahkim olan hakem heyetine uygulanmasının sağlıklı sonuçlar doğurmayacağı yönünde bkz. Ermenek, s. 598. Ayrıca ihtiyari tahkimde kullanılacak delillere ilişkin olarak HMK'da da açık bir düzenleme bulunmamaktadır. HMK m. 432'de taraflardan birinin hakem veya hakem kurulunun onayı ile delillerin toplanmasında mahkemeden yardım talep edebileceğine ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Dolayısıyla hakem yargılamasında da genel (HMK hükümlerinin) hükümlerin uygulanacağı söylenebilir.

²¹ Doktrinde benzer nedenle bir görüş tüketici hakem heyetine yapılan başvuruların, uygulamada şikayet olarak nitelendirilse de, dava niteliğinde olduğunu, hakem heyetinin faaliyetinin maddi anlamda yargılama faaliyeti olduğunu, hakem heyeti kararlarına karşı başvuru itiraz yolunun ise bir kanun yolu olduğunu ve hakem heyeti tarafından çözülen uyuşmazlıkların adli yargı alanına girdiğini ileri sürmektedir. Bizde bu görüşe aynen katılmaktayız (Ermenek, s. 588).

şekilde belirtilmeyen (örneğin İİK m. 154/3) ve TKHK'da öngörülen sınırın altında kalan *davalara* tüketici hakem heyetinde bakılır²².

Tüketici hakem heyetinin hukuki niteliği ve yargılama faaliyeti noktasında doktrinde ortaya çıkan bu tartışmaları sona erdirmek amacıyla tüketici hakem heyetini konu alan müstakil bir kanunun hazırlanıp yürürlüğe konması gerektiği kanaatindeyiz.

B. Tüketici Mahkemesi Arasındaki İlişki

Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu ve belirli bir miktar veya değer in altındaki uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyeti, üstündeki uyuşmazlıklarda ise tüketici mahkemesi yargılama yapıp uyuşmazlığı karara bağlayacaktır.

7392 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Kat Mülkiyeti Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²³ m. 13 ile TKHK m. 68 değişiklik yapılmadan önce, TKHK m. 68 ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği²⁴ m. 6'da tüketici hakem heyetleri ile tüketici mahkemelerinin görevli olacakları uyuşmazlıklar bağlamında parasal sınır belirlenmişti²⁵. 7392 sayılı Kanun ile TKHK m. 68'de yapılan değişiklikle hangi tüketici hakem heyetinin hangi parasal sınırlardaki tüketici uyuşmazlığında görev alacağı konusunda anılan hükmün ortaya çıkardığı karışıklık sona erdirilmiştir. Buna göre "*Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı kalmak kaydıyla; değeri otuz bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur*"²⁶. Anılan hüküm çerçevesinde artık il ve ilçe merkezlerinde bulunan tüketici hakem

²² Ermenek, s. 605; Topal, s. 217.

²³ 01.04.2022 sayılı ve 31796 tarihli R.G.

²⁴ 27.11.2014 tarih ve 29188 sayılı R.G.

²⁵ Anılan düzenlemeler çerçevesinde tüketici uyuşmazlıkları bağlamında 2022 yılı için, "10.280 (onbinikiyüzseksen) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda İlçe Tüketici Hakem Heyetleri, -büyükşehir statüsünde olan illerde 10.280 (onbinikiyüzseksen) Türk Lirası ile 11.330 (onbirbinüçyüzotuz) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, -Büyükşehir statüsünde olmayan illerin merkezlerinde 15.430 (onbeşbindörtüyüzotuz) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, -Büyükşehir statüsünde olmayan illere bağlı ilçelerde 10.280 (onbinikiyüzseksen) Türk Lirası ile 15.430 (onbeşbindörtüyüzotuz) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri görevlidir". (6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68'inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6'ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ²⁵ m. 4).

²⁶ 7392 sayılı Kanunun 13'ncü maddesiyle yayımı tarihinden altı ay sonra (1.10.2022) yürürlüğe girmek üzere bu maddede değişiklikler yapılmıştır.

heyetlerine göre bir parasal sınır belirlenmesinden vazgeçilmiş; sadece tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi arasında bir parasal sınır belirlenmiştir.

Bugün (2023 yılı) itibariyle artık 66000 TL'nin altındaki uyuşmazlıkların tüketici hakem heyetinin, bu miktar ve üzerindeki uyuşmazlıklar ise tüketici mahkemesinin görev alanına gireceği isabetli bir şekilde hükme bağlanmıştır. Bu değer üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamayacaktır (TKHK m. 68/1).

Yukarıda da ifade edildiği üzere tüketici hakem heyeti zorunlu tahkim organı olarak tüketici uyuşmazlıkları bağlamında görevli kılındığı uyuşmazlıkları belirli bir yargısal faaliyet gerçekleştirerek karara bağlamak zorundadır. Hakem heyeti kendi görev ve yetkisi dışındaki uyuşmazlıklar, özellikle tüketici mahkemesinin görev alanına giren uyuşmazlıklar bağlamında yapılan başvuruları karara bağlayamaz (TKHK m. 68/2, THHY m. 6/5). Tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi arasındaki ilişki uyuşmazlık konusunun miktar ve değerine göre tayin edilmiş bir görev ilişkisidir²⁷.

7293 sayılı Kanun ile TKHK m. 66/1'de de değişiklik yapılmıştır. 7293 sayılı Kanun m.12 ile değişiklik yapılmadan önce TKHK m. 66/1'e göre "*Bakanlık, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla il merkezlerinde ve yeterlilik şartları yönetmelikle belirlenen ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyeti oluşturmakla görevlidir*"²⁸.

²⁷ Atalı, Hakem Heyeti, s. 405. Atalı, Murat, "Yargılama İlkeleri Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetleri", Kadir Has Üniversitesi- İstanbul Barosu Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (Editör: Yardım, M. Ertan) Ankara 2018, s. 69- 84, s. 82.

²⁸ Anılan Kanun ile değişiklik yapılmadan önce TKHK m. 66/1, m. 68/1 ve THHY m. 6 çerçevesinde tüketici hakem heyetleri arasında bir görev ilişki kurulmuştur. 7293 sayılı Kanun ile TKHK m. 66 ve m. 68'de değişiklik yapılmadan önce ve yapılan değişiklikler yürürlüğe girmeden önceki durum şu şekilde izah edilebilir: Parasal sınırlar dikkate alınarak il ve ilçe tüketici hakem heyetleri arasında da bir görev ilişkisi oluşturulmuştur. Görev kuralları kamu düzeninden olduğu için kendisine başvuru tüketici hakem heyeti görevsiz olduğu kanaatindeyse her zaman, görevli tüketici mahkemesini veya hakem heyetini belirleyerek başvuruyu sahibine resen iade eder (THHY m.6/5). Taraflar da başvuru hakem heyetinin görevsiz olduğu kanaatindeyse her zaman, yani uyuşmazlık hakkında karar verilene kadar görevsizlik itirazında bulunabilirler. Devlet mahkemelerinde görev kuralları dava şartları arasında sayılmıştır (HMMK m. 114/1-c). Tüketici hakem heyetine başvuru konusunda da görev hususunun dava şartı, doktrinde ileri sürüldüğü üzere "başvuru şartı"(Korkut, s. 100) olarak kabul etmek gerekir. Zira TKHK m. 83/1 atfıyla genel hükümleri ihtiva eden HMK'nın ilgili hükümleri uygulanma alanı bulabilir [Doktrinde de tüketici hakem YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)]

7293 sayılı Kanun m.12 değişik TKHK m. 66/1'e göre "*Bakanlık, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla tüketici hakem heyetleri oluşturmakla görevlidir. Tüketici hakem heyetlerinin yetki alanı ile iş bölümü Bakanlıkça belirlenir*". Anılan hükmün yürürlüğe girmesiyle birlikte tüketici hakem heyetleri arasında mevcut görev ilişki son bulmuş; yeni düzenlemeyle yetki ilişkine dönüşmüştür. Bir başka ifadeyle, 7392 sayılı Kanun m. 13 ile değişik TKHK m. 68/3 ile hem tüketici hakem heyetleri arasındaki görev ilişkisi sonlandırılmış ve hem de yönetmelikle düzenlenen yetkiye ilişkin hükümlere kanunda yer verilmiştir²⁹.

Tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi arasındaki ilişki görev ilişkisi olmakla birlikte, hakem heyetinin kararlarına tüketici mahkemesinde itiraz bağlamında aralarındaki ilişkiyi görev kuralları ile ortaya koymak mümkün değildir. Bu sebeple bu husus aşağıda ayrıca ele alınacaktır³⁰.

II. Tüketici Hakem Heyeti Kararları ve İcrası

Tüketici hakem heyetleri görev alanına giren uyuşmazlıklar bağlamında yapacağı inceleme neticesinde talebin kısmen veya tamamen kabulüne ya da reddine karar verecektir. Tüketici hakem heyetinin görev veya yetkiye ilişkin olarak, görevli ve yetkili hakem heyetini veya tüketici mahkemesini (hatta uyuşmazlığın niteliğine göre diğer genel veya özel mahkemeleri) göstererek başvuruyu reddetmesi/iade etmesi (THHY m. 6/5) aslında usule ilişkin bir karar konumundadır. Ancak tüketici hakem heyetinin uyuşmazlığın esasına girerek vereceği kısmen veya tamamen kabul ya da ret kararı ise esasa ilişkin bir karardır³¹.

Öte yandan tüketici hakem heyeti önüne gelen uyuşmazlık, heyetçe karar verilinceye kadar çözümlenir ve uyuşmazlığın çözümlendiğinin ispatına ilişkin bilgi veya belgelerin hakem heyetine iletilirse, tüketici hakem heyeti

heyetinin, kendi görev sınırını aşan bir uyuşmazlık önüne geldiği zaman HMK m. 115'e kıyasen "başvurunun reddine" karar verilmesi gerektiğini ifade edilmektedir (Budak, s. 85-86; Özbek, Mustafa Serdar, "Tüketici Hakem Heyetinin Görevine Giren Alacaklarla İlgili Olarak İlamsız İcra Takibi Yapılamayacağına İlişkin Yargıtay Kararının Tahlili", *MIHDER*, S. 2, 2015, s. 39-69, s. 48)].

²⁹ Yeni düzenlemeye göre "*Tüketici hakem heyetinin bulunmadığı yerlerde ise başvurular o ilçe kaymakamlığına yapılabilir. Yapılan bu başvurular, kaymakamlıklarca gereği yapılmak üzere Bakanlıkça belirlenen yetkili tüketici hakem heyetine iletilir*" (TKHK m. 68/3).

³⁰ Bkz. aşa. III-B.

³¹ Kara, İlhan, Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Engin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 644.

uyuşmazlığın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verecektir (THHY m. 22/8).

Tüketici hakem heyeti tarafların talepleriyle bağlıdır. Fakat, başvuru tarihinde uyuşmazlık konusunun miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olmaması halinde, başvuran tüketicinin hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktarı belirtmesi ve inceleme sürecinde uyuşmazlık miktarının bilgi veya belgelerle tam olarak tespit edilmesi halinde, hakem heyeti taleple bağlı olmaksızın, talepten fazlasına veya daha azına karar verebilir (THHY m. 22/1). Görüldüğü üzere, medeni yargılama hukukunda hakim olan taleple bağlılık ilkesi ve bu ilkenin istisnasına anılan hüküm çerçevesinde yer verilmiştir.

Tüketici hakem heyetlerinin kararları³² verildiği uyuşmazlıklar bağlamında hüküm ifade eder ve tarafları da bağlar (TKHK m. 70/1, THHY m. 22/5-6).

Hakem heyeti kararları tarafları bağladığı için bunların yerine getirilmesi de gerekir. Bu kapsamda taraflar hakem heyetince verilen kararın gereğini iradeleri ile yerine getirmez ise alacaklı cebri icra organlarının yardımına başvurabilir. Bu kapsamda İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. TKHK m. 70/2 ve THHY m. 26 da bu durum açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan hükme göre "tüketici hakem heyeti kararı, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun **ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine** göre yerine getirilir". Görüldüğü üzere

³² 7392 sayılı Kanun m. 14 ile yapılan değişiklik ile TKHK m. 70/1'de yer alan il ve ilçe tüketici hakem heyeti ayrımı diğer değişikliklerle (TKHK m. 66, m. 68) bağlantılı olarak kaldırılmıştır.

tüketici hakem heyeti kararlarının ilâmlar gibi ilâmlı icraya³³ konu olacağı düzenlenmektedir³⁴.

³³ Tüketici hakem heyeti kararlarının ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlere göre icra edileceğine ilişkin düzenleme çerçevesinde doktrinde tartışmalar ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle, anılan hüküm kapsamında doktrinde tüketici hakem heyeti kararının ilâm mı ilâm niteliğinde bir belge mi olduğu konusunda tartışmalar ortaya çıkmıştır. Doktrinde bir görüş tüketici hakem heyeti kararlarının ilâm vasfına sahip olduğunu kabul ederken (bu görüş için bkz. Atalı, Hakem Heyeti, s. 407; Ermenek, s. 581-582), diğer bir görüş ise, bunların ancak ilâm niteliğinde belge olduğunu kabul etmektedir [bu görüş için bkz. Erişir, Evrim, “Tüketici İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usulü”, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, (Editör: İnceoğlu, Murat, Makaleler-Tartışmalar), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 43-122, s. 98; Tanrıver, Arabuluculuk, 28-29; Budak, s. 94; Yeşilova, s. 127; Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku, El Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 900; Kuru, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 384; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, İcra ve İflas Hukuku, 7. Baskı, Ankara, 2021, s. 402; Tutumlu, Sorun s. 71]. Aslında tüketici hakem heyeti kararının icrası bağlamında bu tarz bir ayırımın pratik bir önemi bulunmamaktadır. Durum sadece icranın durulması açısından dikkate alınabilir. Zira, ilâmların icraya konulması halinde İİK m. 33, m. 33/a, m. 36 ve HMK m. 381 çerçevesinden icranın geri bırakılması veya icranın durdurulması istenebilir. Fakat ilâm niteliğinde belgelerin icraya koyulması halinde, ortada mahkemeden alınmış bir ilâm söz konusu olmadığı için sadece İİK m. 33-33/a çerçevesinde icranın geri bırakılması talep edilebilir. Bunun haricinde İİK m. 36 ve HMK m. 381 çerçevesinde icranın durdurulması istenemez. Ancak bu durumu tüketici hakem heyetleri bağlamında ele aldığımızda, tüketici hakem heyetleri kararlarına itiraz yargılamasında icranın durdurulması ayrıca düzenlenmiştir. Dolayısıyla İİK hükümlerine gerek kalmadan zaten TKHK m. 70/3 bağlamında icranın durdurulması sağlanabilir. Bu husus çalışmamızın esas konusunu teşkil ettiği için aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır (Bkz. aşa IV-E). Tüketici hakem heyeti kararları için HMK m. 381'in uygulama alanı bulup bulmayacağı ise hakem heyeti kararlarının kesin hüküm teşkil edip etmemesine göre değişecektir. Bu hususta aşağıda ayrıca değerlendirilecektir (Bkz. III-C ve IV-D).

³⁴ Kararların icrası başlığı altında değinilmesi gereken bir diğer husus ise, tüketici hakem heyetinin görev alanına giren bir uyuşmazlık için mutlaka tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu olmadığıdır. Bir başka ifadeyle, anılan sınırlar içinde kalan alacak için tüketici doğrudan doğruya ilâmsız icra takibi yoluna da başvurabilir. Dolayısıyla uyuşmazlığın miktar itibarıyla tüketici hakem heyetinin görev alanına girmesi, söz konusu uyuşmazlık bağlamında ilâmsız icraya başvurmaya engel değildir (TKHK m. 68/1). Zira hak arama özgürlüğünün somut kullanım biçimlerinden birini dava açmak oluştururken diğerini ise takip yapmak oluşturmaktadır. Bu sebeple alacaklı hak arama özgürlüğü çerçevesinde tüketici hakem heyetine başvurabileceği gibi, başvurmadan doğrudan ilâmsız icra takibi de başlatılabilir. Yargıtay, 6/12/2017 tarihli ve 7063 sayılı Kanunun 11'inci maddesiyle TKHK m. 68/1'de değişiklik yapılarak, tüketici hakem heyetinin görev alanına giren uyuşmazlıklar bağlamında, doğrudan ilâmsız icra takibi yapılamayacağı içtihat olarak geliştirmişti. Temel hak ve hürriyetler arasında yer alan hak arama özgürlüğü, özüne dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak,

III. Tüketici Hakem Heyeti Kararına İtiraz ve Kararın Kesin Hüküm Niteliği

A. Genel Olarak

Tüketici hakem heyeti kararlarının kesin hüküm teşkil edip etmeyeceği sorunu, özellikle yargılamanın yenilenmesinde büyük önem ifade etmektedir. Dolayısıyla tüketici hakem heyetinin yapısal olarak hukuki niteliğini ve bu çerçevede verilecek kararların kesin hüküm niteliği taşıyıp taşımadığını tam olarak tespiti gerekecektir.

Kesin hüküm maddi anlamda kesin hüküm ve şekli anlamda kesin hüküm şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Fakat maddi anlamda kesin hükmün ön şartı şekli anlamda kesinleşmedir (HMK m. 303/1). Şekli anlamda kesin hüküm, “mahkemelerin henüz kesinleşmemiş olan (hem usûli hem de esasa ilişkin) nihaî kararlarına karşı gidilebilecek olan hukukî yolların tüketilmesini, artık işlerlik kazandırılacak herhangi bir kanun yolunun kalmamasını ve kararın değiştirilmezliğini” ifade eder³⁵. Maddi anlamda

ölçülülük ilkesi çerçevesinde ancak kanunla sınırlanabilir. Yargıtay'ın uygulaması, içtihat yoluyla temel hak ve hürriyeti sınırlama anlamına geldiği için Anayasa'ya aykırılık teşkil etmekteydi. 7063 sayılı Kanunun m. 11 ile TKHK m. 68/1'de yapılan isabetli değişiklik ile bu uygulamaya son verilmiştir.

³⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar *Ayvaz/Hanağası*, Usul, s. 681; Kuru/Aydın, *El Kitabı*, s. 1481; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 654; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, *Medeni Usul Hukuku*, 14. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 840; Kuru/Aydın, Usul, s. 554; Önen, Ergun, İnşai Dava, Ankara, 1981, s. 174; Akkan, Mine, “Medeni Usul Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükmün Delil Niteliği”, *DEÜHFD*, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, Cilt: 11, Özel Sayı 2009, İzmir, 2010, s. 3-61, s. 4; Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kamil/Deren Yıldırım, Nevhis, *Medeni Güzel Sanatlar Matbaası*, Ankara, 1960, s. 365; Gürdoğan, Burhan, *Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1960, s. 13 vd.; Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 6. Bası, Cilt. V, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2001, s. 4981; Bilge, Necip, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, İkinci Basım, Ankara, 1967, s. 598-599; Bilge, Necip/Önen, Ergun, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 1711 Sayılı Kanuna göre Yeniden Yazılmış Üçüncü B., Sevinç Matbaası, Ankara, 1978, s. 687-688; Postacıoğlu, İlhan E., *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. ŞTİ., İstanbul, 1975, s. 677; Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*, Cilt I-II, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. B., Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000, s. 693; Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin, İcra ve İflas Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Akara, 2021, s. 561-562; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, Usul, s. 651; Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol, *Medeni Usul Hukuku*, 5. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021, s. 330; Önen-Yargılama, s. 327; Karıslı, Abdurrahim, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. B., 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. B., *YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)*

kesin hükme ilişkin HMK m. 303’de bir tanım yer almamakta; kesin hükmün sadece unsurları sayılmaktadır. Maddi anlamda kesin hüküm, “mahkemelerin yargısal kararlarına tanınan kanunî gerçeklik vasfıdır”³⁶.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 303’üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan şartların bulunması halinde maddi anlamda kesinleşmeden söz edilebilir. Anılan hükme göre “*Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir*”. Maddi anlamda kesin hüküm için: “1-Her iki davanın taraflarının aynı olması, 2-her iki davanın dava sebeplerinin aynı olması ve 3- ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunu (dava konularının) aynı olması gerekir”³⁷.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, tüketici hakem heyeti kararları ve tarafları da bağlar ve sadece verildiği uyuşmazlıklar bağlamında hüküm ifade eder (TKHK m. 70/1, THHY m. 22/5-6). Tüketici hakem heyeti kararına karşı TKHK m. 70/3-6 çerçevesinde tüketici mahkemesinde gidilebilecek itiraz kurumu düzenlenmiştir. Tüketici hakem heyeti kararına itirazın hukuki

Empati Matbaacılık, İstanbul, 2012, s. 603; Atalı, Murat, Pekcanitez Usul, Medeni Usul Hukuku, 15. Bası, onikilevha, İstanbul, 2017, s. 2055; Rosenberg, Leo/Schwab, Karl/Gottwald, Peter, Zivilprozessrecht, 17. Auflage, C.H. Beck, München, 2010, s. 863.

³⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, Usul, s. 683; Kuru/Aydın, El Kitabı, s. 1486; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 657; Kuru/Aydın, Usul, s. 556; Önen-İnşai Dava, s. 174; Akkan, s. 5; Çenberci, Mustafa, “Hukuk Davalarında Kesin Hüküm”, *AD, C. 55, S. 9-12, 1964, s. 1132-1177, s. 1138*; Gürdoğan, s. 29; Bilge/Önen, s. 689; Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 556; Kuru, Cilt V, s. 4986; Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Tümüyle Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 38; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, Usul, s. 650, 651; Bilge, s. 600; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s.563. Kesin hüküm adli gerçeği ifade eder (Berkin, M. Necmeddin, Medeni Usul Hukuku Esasları, Hamle Matbaası, İstanbul, 1969, s. 174; Postacıoğlu-Usul, s. 677; Üstündağ, Yargılama, s. 694; Postacıoğlu, İlhan E., /Altay, Sümer, Medeni Usul Hukuku Dersleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 772).

³⁷Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 656-662; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, Usul, s. 683-688; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 847-850; Kuru/Aydın, Usul, s. 557-560; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 564; Üstündağ-Yargılama, s. 696 vd.; Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 557 vd.; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, Usuli s. 654-655; Karlı, s. 607; Önen-Yargılama, s. 330-333; Berkin, s. 174; Bilge, s. 601-606; Bilge/Önen, s. 690-696; Ansay, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. B., Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960, s. 365-366; İyilikli, Ahmet Cahit, Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 171; Atalı, Pekcanitez Usul, s. 2062 vd.; Meriç, Nedim, “Türk Hukukunda Maddi Anlamda Kesin Hükmün Objektif Sınırları”, *MIHDER, S. 2, 2007, s. 377-434, s. 392*.

niteliği çerçevesinde, anılan kararların kesin hüküm niteliği konusunda bir sonuca varılabileceği kanaatindeyiz. Bu sebeple öncelikli olarak tüketici hakem heyeti kararına itirazın hukuki niteliği sonrasında ise anılan kararların kesin hüküm niteliği üzerinde durulacaktır.

B. Tüketici Hakem Heyeti Kararına İtiraz

Tüketici hakem heyeti kararına itiraz TKHK m. 70/3-6'da düzenlenmektedir. Anılan düzenlemelerde genel olarak, tüketici hakem heyeti kararının taraflara tebliğinden itibaren onbeş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilecekleri, itirazın kararın icrasını durdurmayacağı, ancak talep edilmesi halinde hakimin kararın icrasını tedbir yoluyla durdurabileceği ve itiraz üzerine tüketici mahkemesinin verebileceği kararlarla ilgili düzenlemeler öngörülmüştür. Kanun koyucunun tüketici hakem heyetlerine ilişkin hükümleri yeterince açık olmadığı için, itirazın hukuki niteliğinin ne olduğu anlaşılamamaktadır.

İtiraz kurumunun hukuki niteliği konusunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Doktrinde bu hususta tartışmanın ortaya çıkmasının temel sebeplerini hakem heyetinin hukuki niteliğindeki tartışmaların ve kanuni düzenlemelerin oluşturduğu kanaatindeyiz.

Tüketici hakem heyeti kararına tüketici mahkemesinde itirazın hukuki niteliği konusunda doktrinde bir görüş bunun dava olduğu³⁸; diğer bir görüş ise kanun yoluna benzer nitelikte olduğunu³⁹ ileri sürmektedir. Öte yandan doktrinde ileri sürülen bir başka görüş ise, tüketici hakem heyeti kararına karşı tüketici mahkemesinde itirazın dava olduğunu ve uygulamanın da bu şekilde geliştiğini ifade etmekte ancak, itirazın kanun yollarının da özelliklerini içinde barındırdığı için müstakil bir dava olarak değil, bilakis özel düzenlemesi olan bir dava olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁴⁰.

TKHK m. 70/6'da "*Tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan **itiraz davalarında**, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nisbi tarife üzerinden vekâlet*

³⁸ Yeşilova, s. 133.

³⁹ Atalı, Hakem Heyeti, s. 407 vd.; Tanrıver, Usul, s. 208; Atalı, Yargılama, s. 77; Erişir, Çözüm, s. 54. Karş. Topuz, Gökçen, Tüketici Mahkemeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 87; Budak, s. 97. İtirazın kanun yolu olduğu yönünde bkz. Ermenek, s. 618 vd..

⁴⁰ Tutumlu, Mehmet Akif, Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 207 vd..

ücretine hükmedilir" hükmü yer almaktadır. Anılan hükmün lafzına bakıldığında itirazın açıkça bir dava olduğu zikredilmiştir. Fakat bu hüküm diğer hükümlerle birlikte değerlendirildiğinde itirazın doğrudan bir dava olduğunu söylemek güçtür. Ancak itirazın doğrudan kanun yolu olduğunu da kabul etmek doğru olmayacaktır. Kanun yolu kavramı, hukuksal çare kavramının içerisinde yer alan bir kavramdır. Bu sebeple itirazın kanun yolu olup olmadığının tespiti için kanun yolu kavramı ile neyin kastedildiğinin de bilinmesi gerekir. Bu yüzden hukuksal çare kavramından yola çıkılması gerekmektedir.

Hukuksal çare kavramı kendi içinde geniş anlamda ve dar anlamda hukuksal çare şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Benzer şekilde kanun yolu kavramı da kendi içerisinde geniş anlamda ve dar anlamda kanun yolu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geniş anlamda hukuksal çare, "bir hakkın gerçekleştirilmesi, icrası için kendisine başvurulmuş her türlü usuli olanaktır"⁴¹. Dar anlamda hukuksal çare ile geniş anlamda kanun yolu kavramları aynı kavramlardır. Bu kavramlar (dar anlamda hukuksal çare/geniş anlamda kanun yolu), "mahkemelerin her türlü yargısal kararlarının gözden geçirilmesini, düzeltilmesini, gerekiyorsa yeniden bir yargılama yapıp yeni bir hüküm verilmesini sağlamaya yönelmiş bulunan tüm usûlî olanakları" ifade etmektedir⁴². Dar (ve teknik) anlamda kanun yolu ise "mahkemelerin henüz şekli anlamda kesinleşmemiş olan nihaî kararlarının bir üst derece mahkemesince gözden geçirilmesini (denetlenmesini), gerekiyorsa düzeltilmesini ve yeniden bir yargılama yapıp hükme bağlanmasını amaçlayan usûlî olanakları" ifade eder⁴³. Dolayısıyla başvuru yapılan kanun yolunun, dar (teknik) anlamda kanun yolu olması için⁴⁴: "1-Müracaat edilen yolun, uyuşmazlığı bir üst derece mahkemesine taşıyıcı bir etki doğurması (aktarıcı etki); 2-Müracaat edilen yolun, verilmiş olan nihaî kararın şekli anlamda kesinlik kazanmasını önleyici bir etki doğurması (erteleyici etki)" şeklinde iki özelliğin kümülatif olarak bir arada

⁴¹ Arslan, Ramazan, *Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*, Ankara, 1977, s. 39, dn. 7; Tanrıver, Cilt II, s. 41.

⁴² Arslan, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 8; Tanrıver, Cilt II, s. 42-43; Bilge, Necip, *Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1973, s. 3; Akil, Cenk, *İstinaf Kavramı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 34; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, *Usul*, s. 657; Atal/Ermenek/Erdoğan, s. 603.

⁴³ Akil, s. 35; Tanrıver, Cilt II, s. 42-43; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, *Usul*, s. 657.

⁴⁴ Arslan, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 9-10; Tanrıver, Cilt II, s. 42.

bulunması gerekir⁴⁵. Anılan özellikleri taşımayan bir hukuki yol, dar anlamda kanun yolu olarak ifade edilemez.

Bu kavramlar çerçevesinde itirazın hukuki niteliğinin tespiti yapılacak olursa, öncelikli olarak itirazın geniş anlamda hukuksal çare içerisinde yer aldığı söylenebilir. Bunun haricinde itirazın dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu içerisinde yer alıp almadığı hususunda bir karar verilebilmesi için tüketici hakem heyetinin mahkeme olarak kabul edilip edilmediği noktasında kabul edilen görüş önem ifade etmektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere⁴⁶ tüketici hakem heyetleri, geniş anlamda mahkeme, hakem mahkemesidir. Dolayısıyla tüketici hakem heyeti kararına itiraz da dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu içerisinde değerlendirilebilir.

Ancak tüketici hakem heyeti kararına itirazın dar anlamda kanun yolu olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Çünkü, hemen yukarıda ifade edildiği üzere, dar anlamda kanun yolundan söz edebilmek için aktarıcı ve erteleyici etkinin birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Tüketici hakem heyeti kararına itiraz, tüketici mahkemesine yapılmakta ve tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi arasındaki ilişki esasen görev ilişkisidir⁴⁷. Ancak itirazda, dar anlamda kanun yolu kavramı çerçevesinde tüketici mahkemesinin, tüketici hakem heyetine göre üst derece mahkemesi olduğu, kanuni düzenlemeler çerçevesinde söylenemez. Fakat dar anlamda kanun yolunun erteleyici etkisi bağlamında, TKHK m. 70/5'de yer alan "*Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir*" hükmü çerçevesinde itirazın erteleyici etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka ifadeyle, tüketici hakem heyeti kararının, yani zorunlu tahkim olarak hakem mahkemesinin kararının şeklen kesinleşmesinin ertelendiği söylenebilir.

Her ne kadar itiraz dar anlamda kanun yolu olarak nitelendirilemese de kanun koyucu adeta HMK'nın kanun yollarına ilişkin hükümleri örnek olarak

⁴⁵ Alangoya, Yavuz, "Yargılama Hukukumuzda Bir "Sorun"", *İBD* C. 83, S. 3, Mayıs/Haziran 2009, s. 1189-1195, s. 1189; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 869-870; Özekes, Muhammet, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, Cilt III, 15. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 2158; Akil, s. 35; Meraklı Yayla, Deniz, Medeni Usul Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 26 vd.; Konuralp, Haluk/Hanağası, Emel, "Fransız Hukukunda İptal Amaçlı İstinaf", *MIHDER*, S. 1, 2007, s. 13-28, s. 23-25; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, Usul, s. 658; Arslan, Yargılamanın Yenilenmesi, s. 9-10.

⁴⁶ Bkz. yuk. I-A.

⁴⁷ Bkz. yuk. I-B.

TKHK m. 70/3-6 hükümlerini düzenlemiştir⁴⁸. Öte yandan kanun koyucu tüketici hakem heyetine doğrudan bu vasfı vermese bile, onun kararlarını yargı kararı gibi, itiraz edilecek tüketici mahkemesini de kanun yolu mahkemesi gibi kabul etmekte, görevlendirmektedir⁴⁹. Zira, itiraz üzerine tüketici mahkemesinin yapacağı inceleme neticesinde vereceği karar türlerine bakıldığında (TKHK m. 70/4) temyiz ve istinaf hükümlerine (HMK m. 353/1-b, m. 370) paralel düzenlemelerin olduğu açıktır.

TKHK m. 70/4 bağlamında, itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği kararlar; itirazın reddi (doktrinde ileri sürüldüğü üzere onama kararı), düzelterek onama ve itirazın kabulü (doktrinde ileri sürüldüğü üzere tüketici hakem heyeti kararının bozulması) kararlarıdır⁵⁰.

-Tüketici hakem heyeti kararının kanuna ve usule uygun olması halinde tüketici mahkemesinin nasıl karar vereceği TKHK m. 70/4'te düzenlenmemiştir. İtirazın hukuki niteliğine göre bir sonuca gidilebilir. Bu durumda itirazın doktrinde ileri sürüldüğü gibi dava olduğu kabul edilirse, anılan tüketici mahkemesinin davanın reddine karar vermesi gerekecektir. Fakat, itirazın kanun yoluna benzediği kabul edilirse, tüketici mahkemesinin, temyiz yargılaması bağlamında onama, istinaf yargılaması bağlamında başvurunun esastan reddi kararı vermesi gerekecektir. Doktrinde anılan durumda tüketici mahkemesinin onama kararı vermesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵¹. TKHK m. 70'nın 4'üncü ve 6'ıncı fıkraları kendi içerisinde tutarlı olmasa da esas olarak HMK'nın kanun yollarına paralel düzenlemeler içermektedir. Bu sebeple TKHK'nın kendi içinde tutarlılığının sağlanması anlamında tüketici hakem heyeti kararının kanuna ve usule uygun olması halinde tüketici mahkemesinin, istinaf modeli kabul edilecekse başvurunun esastan reddine (HMK m. 353/1-b,1), temyiz modeli kabul edilecekse onama kararı vermesi (HMK m. 370/1) gerekir⁵². İtiraz yargılamasında tüketici mahkemesine bir görev tayin edilecekse, bunun istinafa benzer olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu sebeple TKHK m. 70'de yer alan kuralların da

⁴⁸ Budak, s. 97.

⁴⁹ Budak, s. 97.

⁵⁰ Atalı, Hakem Heyeti, s. 408.

⁵¹ Atalı, Hakem Heyeti, s. 408; Topuz, s. 179; Budak, s. 97.

⁵² İstinaf yargılamasında bölge adliye mahkemesinin, başvurunun esastan reddi karar vermesi durumunda, bu karara, temyiz incelemesi söz konusu olmadığı için onama kararı denilmesi teknik anlamda doğru değildi (Akkaya, Tolga, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 321-322; Özekes, Pekcanitez Usul, s. 2270).

istinafa göre revize edilmesi veya doğrudan HMK'nın istinaf hükümleri atf yapılması gerekir.

-İtiraza başvurulması üzerine tüketici mahkemesi, itiraz edilen tüketici hakem heyeti kararının, esastan kanuna uygun olması ve fakat kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı itirazın kabul edilmesi gerektiği veya kanuna uygun olmayan duruma ilişkin olarak yeniden yargılama gerektirmediği takdirde evrak üzerinde, kararı değiştirerek veya düzelterek onama kararı verebilir (TKHK m. 70/4, c.1, karş. HMK m. 370/2). Yine yazı, hesap, tarafların kimliklerine ve ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla ile diğer açık yanlışlıklara ilişkin olarak TKHK m. 70/4, c.2 hükmü (karş. HMK m. 370/3) uygulanacaktır. Tüketici hakem heyeti kararı usule ve kanuna uygun olur ve fakat gösterilen gerekçe doğru kabul edilmezse, anılan gerekçe değiştirilerek veya düzelterek onanacaktır (TKHK m. 70/3, c.3, karş. HMK m. 370/3). Görüldüğü üzere, tüketici mahkemesine, temyiz mercii Yargıtay'a ait olan görevler verilmiştir. TKHK m. 70/4'de yer verilen üç ihtimalde tüketici mahkemesi düzelterek onama kararı vermekte ve bu kararlar da tüketici hakem heyeti kararı kesinleşmektedir (TKHK m. 70/5). Somut düzenleme bu şekilde olmakla birlikte, itiraz yargılamasının istinafa benzer nitelikte düzenlenmesi ve bütün maddelerin kendi içinde tutarlı olması bağlamında, TKHK m. 70/4'ün de HMK m. 353/1-b,2'ye benzer şekilde kaleme alınması uygun olacaktır.

-Tüketici hakem heyeti kararının hukuka aykırı olması halinde nasıl bir karar verileceği hususu da TKHK m. 70'de düzenlenmemiştir. Ancak TKHK m. 70/6'da yer alan "*kararın iptali*" ibaresinden tüketici mahkemesinin anılan durumda iptal kararı vereceği anlaşılmaktadır. Fakat gerekçeye bakıldığında da "iptal" değil "bozma"⁵³ kavramı kullanılmaktadır. Doktrinde de tüketici mahkemesinin bozma kararı vereceği ifade edilmektedir⁵⁴. Ancak, tüketici mahkemesinin tüketici aleyhine tüketici hakem heyetinin kararını bozması,

⁵³ Bkz. "*Dördüncü fıkrada, itiraz olunan kararın, kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı bozulması gerektiği ve kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde tüketici mahkemesine, kararı değiştirerek ve düzelterek onayabilme yetkisi verilmiştir..... Altıncı fıkrada, uygulamada THH kararlarına karşı itiraz edilmesi durumunda şayet mahkeme THH kararını bozarsa tüketiciler 500-600 TL'lik vekâlet ücreti ödemek zorunda kalmaktadır*", <https://sayilikanuncom.files.wordpress.com/2019/11/9253c-6502-sayc4b1lc4b1-tc3bcketicinin-korunmasc4b1-hakkc4b1nda-kanunun-gerekc3a7esi.pdf>, Erişim Tarihi: 02.12.2021.

⁵⁴ Atalı, Hakem Heyeti, s. 409; Ermenek, s. 620; Topuz, s. 179; Erişir, Çözüm, s. 93; Yeşilova, s. 133. Tüketici mahkemesinin bozma kararı veremeyeceği yönünde bkz. Budak, s. 97.

yani iptal etmesi halinde nasıl bir durumun ortaya çıkacağı belli değildir⁵⁵. Doktrinde bir görüş⁵⁶ anılan durumda tüketicinin menfaatleri doğrultusunda hareket edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede, tüketici mahkemesinin, itiraz üzerine tüketici hakem heyetinin kararını usulden hukuka aykırı bulması halinde, kararı bozarak, kanuni terim ile iptal ederek, yetkili ve görevli mahkemeye göndermesi; tüketici hakem heyeti kararını, esas bakımında hukuka aykırı bulması ve değiştirerek veya düzelterek onayamaması halinde, hakem kararını iptal edip işin esasına girerek nihai ve kesin bir karar vermesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁷. Anılan görüş, tüketici mahkemesine istinaf yargılamasında bölge adliye mahkemesinin sahip olduğu misyonu yüklemektedir. Kanaatimizce, TKHK m. 70/4 çerçevesinde bir yeknesaklık sağlanmak isteniyorsa, HMK'nın istinafa ilişkin hükümlerine paralel düzenleme yapılmalı, ya da anılan hükme son verilerek, tüketici mahkemesinin, istinaf mahkemesin vereceği kararları verebileceği, (hatta bütün kararları dosya üzerinden de verebileceği) yönünde bir düzenlemeye yer verilmelidir. Aksi halde, tüketici mahkemesindeki itiraz yargılaması bağlamında, ileri sürülen görüşün de benimsenmesi halinde istinafa, TKHK m. 70/4 hükmü gereğince temyize benzeyen, yani karma bir durumun ortaya çıkması söz konusu olacaktır. Öte yandan itiraz yargılaması bağlamında, tüketici hakem heyetinin yeniden esas hakkında karar verilebileceğinin kabul edilmesi, aslında meslekten hakimlerin yer almadığı tüketici hakem heyetlerinin kararlarında bulunan eksiklerin tüketici lehine giderilmesini sağlayacak niteliktedir. Yoksa, Yargıtay gibi sadece bozma kararı verip dosyayı tekrar tüketici hakem heyetine göndermektense, usul ve esas bakımından hukuka aykırı olan kararın, bu alanda özel görevli olan tüketici mahkemesi tarafından yeniden karara bağlanması isabetli olacaktır. Ancak yeniden esas hakkında karar verme noktasında, mevcut istinaf hükümleri yetersiz kalabilir. Zira, ilk derece mahkemelerinde gerçekleştirilen yargılama gibi bir faaliyet tüketici hakem heyetinde gerçekleştirilmemektir. Bu durumda, tüketici mahkemesinin yeniden yargılama yapmasını sağlayacak, özellikle tarafların tüketici hakem heyetinin niteliğinden dolayı sunamadığı delilleri burada sunmasına olanak tanınacak düzenlemelerin yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Yine, tüketici mahkemesinin itiraz üzerine vereceği

⁵⁵ Karş. Budak, s. 97.

⁵⁶ Atalı, Hakem Heyeti, s. 409.

⁵⁷ Atalı, Hakem Heyeti, s. 409; Ermenek, s. 620. Doktrinde bir başka görüş ise, bozma kararından sonra tüketici mahkemesinin yeniden esas hakkında karar vermesi gerektiğini ileri sürmektedir (Topuz, s. 179).

karar kesin olacağı için özellikle yeniden yargılama yapılması bağlamında tüketici hakem heyetinin görevlendirilmesi hak ihlallerinin ortaya çıkmasının önlenmesi açısından önemlidir. Özetle, itiraz yargılamasında tüketici mahkemesine bir görev tayin edilecekse, bunun istinafa benzer olması gerektiği kanaatindeyiz.

Sonuç itibariyle, itiraz, dar ve teknik anlamda kanun yolunun bir kısım özellikleri taşıyan, dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu, en geniş anlamda hukuksal çare türüdür.

C. Tüketici Hakem Heyeti Kararının Kesin Hüküm Niteliği

Tüketici hakem heyetinin kararlarının şekli anlamda kesin hüküm ile maddi anlamda kesin hüküm⁵⁸ gücüne sahip olup olmadığının tespiti noktasında, heyetin hukuki niteliği konusunda kabul edilen görüş önemlidir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere⁵⁹, tüketici hakem heyeti belli usuller çerçevesinde somut olaya soyut hukuk kuralı uygulayarak ve yargılama faaliyeti yaparak, uyuşmazlığın taraflarını bağlayıcı şekilde karar veren ve kararları ilâmların icrasına ilişkin hükümler çerçevesinde icra edilen mecburi tahkim yoludur; hakem mahkemesidir. Tüketici hakem heyeti tarafından verilen karar tarafları bağlamakta ve bu karara karşı ancak tüketici mahkemesine itiraz yoluna gidilebilmektedir. Hukuki nitelik bağlamında itirazın, dar ve teknik anlamda kanun yolunun bir kısım özellikleri taşıyan, dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu, en geniş anlamda hukuksal çare türü olması⁶⁰ nedeniyle tüketici hakem heyeti kararlarının şekli anlamda kesin hüküm gücüne sahip olacağı söyleyebilir⁶¹. Tüketici hakem heyeti tarafından verilen kararların maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğunun, özellikle maddi anlamda kesin hükmün müspet etkisi gereğince kabul edilmesi gerekir. Zira maddi anlamda kesin hükmün etkisi hem *ne bis in idem* (tekrar yargılama yasağı) hem de çelişkili karar verilmesi yasağını kapsamaktadır⁶²; bu noktada Devlet mahkemeleri ile

⁵⁸ Kavram tanımlamaları ve maddi anlamda kesin hükmün şartları için bkz. yuk. III-A.

⁵⁹ Bkz. yuk. I-A.

⁶⁰ Bkz. yuk. III-B.

⁶¹ Bu kapsamda, tüketici hakem heyetinin kararına karşı süresi için tüketici mahkemesinde itirazda bulunulmazsa veya bulunulup da itiraz reddedilirse tüketici hakem heyetinin kararı şekli anlamda kesinleşmiş olacaktır (Namlı, Mert. Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi, Beta Basım, İstanbul, 2014, s. 163)

⁶² Schwab, Karl H./Walter, Gerhard. Schiedsgerichtsbarkeit, 7., überarbeitete Auflage, Verlag C. H. Beck Helbing & Lichtenhahn, München, 2005, Kapital 21, Kn. 5, [https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FSchwabWalterKoSchGerBK%5F7%2FMonoYÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 \(2024\)](https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FSchwabWalterKoSchGerBK%5F7%2FMonoYÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024))

tüketici hakem heyeti (hakem mahkemesi) kararları arasında bu farklılığın ortaya çıkarılmasını gerektirecek bir sebep de söz konusu değildir. Öte yandan tüketici hakem heyeti tarafından gerçekleştirilen yargısal faaliyette de amaç taraflar arasındaki uyumsuzluğun bütün bir gelecek için, bir daha dava konusu olmayacak şekilde sona ermesidir. Bu sebeple tüketici hakem heyeti kararlarına maddi anlamda kesin hüküm gücü tanımamak aslında hem hukuki barışa ve güvenliğe zarar verebilir hem de bu yola başvurmak gereksiz emek, zaman ve para kaybına sebep olabilir⁶³.

Yine, mecburi tahkime ilişkin özel kanunlarda hüküm (veya hükümlerde açıklık) bulunmayan hallerde ihtiyari tahkime ilişkin hükümlerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde mecburi tahkime uygulanacağı; TKHK m. 83/1'in de bu durumu destekler tarzda olduğunu ifade ettik⁶⁴. İhtiyari tahkime ilişkin HMK m. 443'de yargılamanın yenilenmesi düzenlenmiş ve anılan hüküm, yargılamanın yenilenmesini düzenleyen HMK m. 374 vd. hükümlerine yollama yapmıştır. Yargılamanın yenilenmesi yoluna ancak maddi anlamda kesin hükümlerin ortadan kaldırılması için gidilir. Bu sebeple özellikle ihtiyari tahkimde hakem kararları açısından yargılamanın yenilenmesi düzenlenmesi ile kanun koyucunun hakem kararlarına maddi anlamda kesin hüküm gücü tanıdığı söylenebilir⁶⁵. TKHK m. 83/1 atfı ile mecburi tahkim yolu olan tüketici hakem heyeti kararları açısından da aynı sonucu kabul etmek gerektiği kanaatindeyiz⁶⁶. Zaten ihtiyari tahkim bağlamında hakem kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil edeceği doktrininde⁶⁷ genel

%2Fcont%2FSchwabWalterKoSchGerBK%2EMono%2EM22%2ET0%2Ehtm Erişim Tarihi:14.04.2023; Münch, Joachim, Münchener Kommentar zum ZPO, Band 3, 6. Auflage 2022, München, 2022, §1055, Kn. 10, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FMuekoZPO_6_Band3%2FZPO%2Fcont%2FMuekoZPO%2EZPO%2Ep1055%2EglIII%2Egl2%2EhtmErişim Tarihi: 14.04.2023.

⁶³ Karş. Erdoğan, Ersin, Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 90.

⁶⁴ Bkz. yuk. I-A.

⁶⁵ Erdoğan, s. 90.

⁶⁶ Bu yönde bkz. Atalı, Hakem Heyeti, s. 407, 412; Ermenek, s. 617; Namlı, 163; Korkut, s. 166. Aksi görüş için bkz. Yeşilova, s. 128, 135; Erişir, Çözüm, s. 80; Namlı, s. 163. Karş. Budak, s. 94-95. Yargıtay da bir kararında şekli veya maddi anlamda kesin hükümden bahsetmeksizin, kesinleşmiş tüketici hakem heyeti kararından sonra dava açılıp dinlemeyeceğine vurgu yapmıştır (19. HD., 14.6.2016, 3070/10683: KİİB; Benzer yönde bkz. 13. HD., 3.12.2015, 34399/35341: KİİB).

⁶⁷ Pekantez/Yeşilirmak, s. 2594; Erdoğan, s. 89-91; Kuru/Aydın, Usul, s. 709; Arslan, Ramazan, "Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği" *ABD*, S. 5-6, 1988, s. 722-737, s. 733; Umar, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. B., yetkin Yayınları, Ankara, *YUHFD Vol. XXI No.1 (2024)*

olarak kabul edilmektedir. İhtiyari tahkim bağlamında bu kabul edilirken mecburi tahkim açısından kabul etmemek mümkün değildir⁶⁸.

Sonuç itibariyle tüketici hakem heyeti kararları maddi anlamda kesin hüküm vasfını taşımaktadır. Bu kararların ortadan kaldırılması açısından da yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecektir. Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi davasına bakan tüketici hakem heyeti, (TKHK m. 83/1'in HMK m. 443'e, HMK m. 443'ün de HMK m. 374 vd.na atıf yapması nedeniyle) HMK m. 381 çerçevesinde icranın durdurulması kararı verebilir.

IV. Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının İlamlı İcrasında İcranın Durdurulması ve İcranın Geri Bırakılması

A. Genel Olarak

Alacaklının ilâm ya da ilâm niteliğindeki bir belgeye dayanarak icra dairesine vereceği takip talebi ile ilâmli icra takibin başlatmış olacaktır. Usulüne uygun şekilde düzenlenmiş olan takip talebini alan icra dairesi usulüne uygun şekilde bir icra emri düzenleyip borçluya gönderir. İcra emrini alan borçlu, özellikle para borcuna ilişkin ilâmli icrada, ya borcunu yedi gün içinde ödeyecek ya da ilâmli icranın konusuna göre (ilâm ya da ilâm niteliğinde belgeye) İİK m. 33-33/a, İİK m. 36 veya HMK m. 381 çerçevesinde icranın durdurulması veya icranın geri bırakılması kararı getirip aleyhine cereyan eden takibi durduracaktır. Borçlu borcunu ödemez ve icranın durdurulması veya icranın geri bırakılması kararı getiremezse, para alacakları açısından, alacaklının talebi ile borçlunun borcuna yetecek miktarda malvarlığı değeri üzerine haciz koyulup, takibe devam edilecektir. Borçlu iflâsa tabi şahıslardan ise, alacaklı borçlunun doğrudan doğruya iflâsını da isteyebilir (İİK m. 37).

2014, s. 879; Özbay, İbrahim, "Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Teşkil Etmesi" Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, İstanbul, 2003, s. 281-304, s. 281; Üstündağ, Saim. "Hakemlerin İsrar Hakkı Var mıdır", *Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi*, C. 1, S. 177, Y. 1996, s. 217-233, s. 217; Üstündağ, Saim, *Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim*, İstanbul, 1968, s. 93; Gürdoğan, s. 38-39. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun da dolaylı olarak hakem kararlarının kesin hüküm etkisini kabul ettiği yönünde bkz. Alangoya, Yavuz, *Medeni Usul Hukukunda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi*, İstanbul, 1973, s. 26.

⁶⁸ Ancak tüketici hakem heyeti kararı açısından kabul edilecek kesin hüküm etkisinin nitelik ve içerik itibariyle nasıl olacağı ayrıca tartışılabilir. Ancak bu husus inceleme konumuzun kapsamı dışında kaldığı için değerlendirilmeyecektir.

İlâmlı icra takibinin durdurulması için borçlunun elinde İİK çerçevesinde üç imkan da bulunmaktadır. Borçlu, eğer kanun yoluna başvurmuş ve fakat kesinleşmeden icrası mümkün olan bir karar nedeniyle aleyhine icra takibi başlatılmış ise, İİK m. 36 çerçevesinde icra mahkemesinden icranın durdurulması kararı alabilecektir. Ancak İİK m. 36 çerçevesinde icranın durdurulması kararı sadece kanun yolu caiz mahkeme/hakem kararları açısından caiz bir imkandır. Bunun haricinde, borçlu İİK m. 33-33/a çerçevesinde itfa, imhâl veya zamanaşımı sebebiyle icra mahkemesinden de icranın geri bırakılması kararı alabilir. İİK m. 33-33/a'ya istinaden icranın geri bırakılması kararı hem ilâm hem de ilâm niteliğindeki belgeye bağlı ilâmlı takiplerde işlerlik kazanabilir. Yine maddi anlamda kesin hükmün ortadan kaldırılmasında başvuru olan yargılamanın yenilenmesi davasında da HMK m. 381 çerçevesinde icranın durdurulması kararı alınabilir. Anlaşılacağı üzere, yargılamanın yenilenmesi davasında icranın durdurulması kararının alınabilecek olması sadece maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip mahkeme veya hakem kararları açısından işlerlik kazanacaktır.

Bunların haricinde tüketici hakem heyeti kararlarının ilâmlı icrasında, hakem kararına karşı tüketici mahkemesinde itiraz yoluna gidilmesi doğrudan icrayı durdurmaz. Fakat itiraz yargılamamasına bakan hâkimden talep edilmesi halinde, *icra tedbir yoluyla* durduralabilir (TKHK m. 70/3). TKHK m. 70/3 son cümlede yer alan söz konusu hükmün İİK m. 33-33/a, m. 36 ve HMK m. 381 ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi, yeni kanuni düzenlemeler de dikkate alınarak yapılacaktır. Ancak öncelikli olarak İİK m. 33-33/a ve m. 36 ile HMK m. 381 çerçevesinde tüketici hakem heyeti kararlarının icrasında icranın durdurulması veya icranın geri bırakılmasına karar verilip verilmeyeceği üzerinde duracağız.

B. İİK m. 33-33a Çerçevesinde İcranın Geri Bırakılması⁶⁹

İİK m. 33-33/a çerçevesinde düzenleme altına alınan “icranın geri bırakılması” kurumu ilâmlı icra takiplerinin durdurulması için takip hukukunda öngörülmüş bir hukuksal çaredir. İcranın geri bırakılması, borçlunun, ilâmlı icraya konu kılınan ilâmın verildiği davadan sonra, ancak icra emrinin tebliğinden önce ortaya çıkan zamanaşımı, itfa veya imhal

⁶⁹ İİK m. 33-33/a hükümleri, çalışma konumuzu ilgilendirdiği oranda ele alınacak olup ayrıntısına girilmeyecektir.

sebeplerine dayanarak, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde veya icra emrinin tebliğinden sonra ortaya çıkan aynı sebeplere dayanarak her zaman, anılan sebepleri kanunda sınırlı sayıda gösterilen belgelerden biri ile belgeleyerek icra mahkemesinden talep ettiği bir hukuksal korumadır.

Tüketici hakem heyeti kararının ilâmlı icraya konu olması durumunda, yani hakem kararı aleyhine olan kendisine karşı ilâmlı icra takibi başlatılan borçlu İİK m. 33-33/a maddesinde ifade edilen sebeplerin gerçekleşmesi durumunda, anılan hükümde gösterilmiş olan şartlar ve prosedür çerçevesinde icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilecektir. Söz konusu hükümlere hem ilâma hem de ilâm niteliğindeki belgelere dayanan ilâmlı icra takiplerinde işlerlik kazanabilen hükümlerdir.

C. İİK m. 36 Çerçevesinde İcranın Durdurulması (Tehir-i İcra)

İİK m. 36 bağlamında icranın durdurulması, İİK m. 33-33/a çerçevesinde icranın geri bırakılmasından tümüyle farklı olduğu için, bu kısım için “icranın durdurulması, tehir-i icra” kavramlarının kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

İİK m. 36’da öngörülen prosedür ve şartlar çerçevesinde icranın durdurulması talep edilmesi ve bu yönde karar verilmesi hukuki niteliği itibariyle geçici hukuki himaye tedbiridir⁷⁰. İlamlı icraya konu kılınmış bir hükme karşı kanun yoluna başvurulmuş olması durumunda borçlu, teminat karşılığında (İİK m. 36’da 7343 sayılı Kanun m. 5 ile değişiklik yapıldıktan sonra) icra mahkemesinden icranın durdurulması kararı alabilmek için icra dairesinden kendisine süre verilmesini talep edecektir. Bir başka ifadeyle kanun yoluna başvurmuş olan borçluya icra emri gönderilmesi üzerine, o, icranın durdurulması hakkında bir karar getirinceye kadar kendisine uygun bir süre verilmesini icra dairesinden talep edecektir⁷¹. Talep üzerine icra dairesi, alacağın tamamın mukabilinde (kanunda ifade edilen türden) teminat karşılığında uygun bir süre verir⁷². Borçlu, kabul edilebilir bir nedenden

⁷⁰ Kuru/Aydın, Usul, s. 483; Kuru/Aydın, El Kitabı, 1314; Erişir, Evrim, Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, onikilevha yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 291; Hasırcı, Hakan, İflasın Takipleri Etkisi, onikilevha, İstanbul 2021, s. 110.

⁷¹ İsviçre Medeni Usul Kanunu (ZPO) Art. 315’de istinafa başvurunun icrayı durduracağı, Art. 325’de şikâyete ve Art. 331’de ise temyize başvurmanın icrayı durdurmayacağı açıkça düzenlenmiştir.

⁷² Borçlunun başvurusuna rağmen icra dairesi süre vermezse, “bir hakkın yerine getirilmemesi” sebebiyle süresiz olarak şikâyet yoluna başvurulabilir (Görgün, Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet, İcra ve İflas Hukuku, 2. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 408)

dolayı icra dairesince verilen süre içinde icranın durdurulması kararı getirememişse icra dairesi yeniden süre verebilir. Kendisine süre verilen borçlu, icra mahkemesine başvurarak icranın durdurulmasını ister. Kendisinden icranın durdurulması talep edilen icra mahkemesinin nasıl bir yol izleyeceği hususunda Kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. 7343 sayılı Kanun m. 5 ile İİK m. 36'da getirilen esas değişiklik önceden kanun yolu mahkemesinden istenilen icranın durdurulması kararının artık icra mahkemesinden istenecek olmasıdır. Bu şekilde bir değişikliğin yapılmasının altında yatan sebep İİK m. 36 çerçevesinde icranın durdurulması kararının kanun yolu mahkemesinden istenmesi hem bölge adliye mahkemesi hem de Yargıtay açısından ilave iş yükü oluşturması; borçlunun veya vekilinin özel takibini gerektirmesi nedeniyle zaman ve emek kaybına neden olması; işlemlerin süreye tabi olması nedeniyle aksamalara ve mağduriyetlere neden olabilmesidir⁷³. Belirtilen gerekçelerle icranın durdurulması kararının bölge adliye mahkemesinden ve Yargıtay'dan değil de icra mahkemesinden talep edilebilecek olmasının ilk bakışta daha pragmatist olduğu düşünebilir. Zira iş yükü altında olan kanun yolu mahkemelerinin dosyayı inceleyip icranın durdurulması hakkında karar vermesi, icra mahkemesinin bu konuda dosya inceliyor karar vermesine nazaran daha fazla zaman alacaktır. Ancak kanun yolu mahkemesi kendi görev alanına giren bir dosyaya ilişkin yöneltilen icranın durdurulması (icranın geçici durdurulması) talebi hakkında dosya üzerinden yapacağı ilk inceleme neticesinde, talebin dosya kapsamında haklı olduğuna kanaat getirirse icranın durdurulmasına, haksız olduğuna kanaat getirirse talebin reddine karar verecektir. Bir başka ifadeyle, değişiklikten önce kanun yolu mahkemesi icranın durdurulması geçici hukuki himaye tedbiri hakkındaki kararı, salt bu talebi baz alarak vermemekte; kanun yolu incelemesine gelmiş dosyanın içeriğini inceleyerek vermektedir. Aslında talebin haklılığı bağlamında esas olan kanun yolu talebinin haklı olup olmadığıdır. Kanun yolu talebinin, kanun yoluna başvuru sebepleri nezdinde yapılacak ilk incelemede haklılığı yönünde bir düşünce hasıl olursa, o zaman kanun yolu mahkemesi icranın durdurulmasına karar verebilir. Öte yandan bir ilk derece mahkemesi tarafından verilmiş olan hüküm kanun yolu mahkemesince incelenmekte, dosya kapsamında kanun yolu talebinin ve dolayısıyla durdurma talebinin haklılığına anlaşılırsa icranın durdurulmasına

⁷³ Uyar, Talih, “24/11/2021 Tarihli ve 7343 Sayılı ‘‘İcra Ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’’un Getirdiği Yenilikler”, <https://web2.e-baro.web.tr/uploads/38/02%20ERMEN%C4%B0/av.talih%20uyar.pdf>, Erişim Tarihi: 25.04.2023, s. 7. Ayrıca bkz. Hükümet Gereğesi.

karar verilmektedir. Yine değişiklikten önce İİK m. 36'da açık düzenleme olmasa da kanun yolu mahkemeleri icranın durdurulması talebi hakkında kararlarını, geçici hukuki himaye tedbiri olması sebebiyle, kanun yolu dosyası üzerinde, acele bir şekilde genel kanun yolunun incelemesine ilişkin (HMK m. 341 vd.) hükümler çerçevesinde verebilmekteydi. Ancak değişiklikten sonra icra mahkemesinin nasıl karar vereceğini noktasında tereddütlerin ortaya çıkabileceğini söylemekte fayda vardır:

Öncelikli olarak icra mahkemesine, İİK m. 33-33/a da olduğu gibi hangi sebeplerle, hangi süre içinde ve hangi belgelerle başvuracağına ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir. İİK'nın icra mahkemesini görevlendirdiği düzenlemelere genel olarak bakıldığında, icra mahkemesi belirli istisnaların dışında sınırlı bir inceleme yapan, hatta belge üzerinden inceleme yapan bir ilk derece mahkemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İİK m. 36 çerçevesinde yapacağı incelemeyi belge üzerinden yapmayacaktır; zira buna ilişkin olarak kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Genel olarak inceleme yetkisi bu şekilde sınırlı olan bir mahkemeye, icranın durdurulması noktasında görev verilmesinin mevcut düzenlemeler bağlamında sorunlara sebep olacağı kanaatindeyiz. İcranın durdurulması talebi hakkında icra mahkemesi İİK m. 18 çerçevesinde ivedi şekilde incelemesini yapıp karar verecektir.

İcra mahkemesinin, icranın durdurulması talebinin kabulü veya reddi hakkında karar verebilmesi için hangi hususları esas alacağı da belli değildir. Bu durumda, dosya kapsamında talepte bulunanın dosya kapsamında haklılığını esas almalıdır denilirse bir ilk derece mahkemesi kararının (ilâmlı icraya konu olan kararı veren mahkemenin kararının) başka bir ilk derece mahkemesi, yani icra mahkemesi tarafından geçici olarak denetlenmesi söz konusu olur ki, bunun kabulü mümkün değildir. Zira dereceli yargı sistemimizde, ilk derece mahkemesi kararları kural olarak üst derece yargı yerlerince, yani kanun yolu mahkemelerince denetlenebilir. Öte yandan kanun yolu incelemesinde asıl inceleme ve karar bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'a bırakılmışken, icranın durdurulması geçici hukuki himaye tedbiri kararını ilk dereceye ve hatta dar bir inceleme yetkisi olan icra mahkemesine bırakmak uygulamada sorunlara yol açacaktır⁷⁴. Ancak eğer ilk derece yargılamasının bir pratiklik yapılmak isteniyorsa doktrinde Özkes'in⁷⁵

⁷⁴ Özkes, Muhammet, "İcranın Geri Bırakılması Hakkında (İİK m. 36) 7343 S. K. İle Yapılan Değişiklikler ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar", *YBHD*, Prof. Dr. M. Fatih UŞAN'a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, S. 2., Y. 7, s. 57-78, s. 65-67.

⁷⁵ Bkz. Uyar, s. 9.

de ifade ettiği üzere, en azından icranın durdurulması kararının kararı veren mahkemeden talep edilmesi daha isabetli olacaktır.

İİK m. 36/5,c.2’de yer alan hükme göre teminatın iadesinin hakkındaki kararı, bozmadan sonra esası inceleyecek mahkeme karar verecektir. İcranın durdurulması hakkındaki talebi inceleme görevinin icra mahkemesine verilmesi ile bozmadan sonra teminatın geri verilmesi hakkındaki kararı verme görevinin esası inceleyecek mahkeme verilmesi hususları kendi içerisinde bir çelişki oluşturmaktadır. Zira, teminat karşılığında icra mahkemesince icranın durdurulması kararı verilecekse, kanunun sistematığına uygun olacak şekilde, bozmadan sonra teminatın iadesi hakkındaki kararı da icra mahkemesinin vermesi gerekirdi.

Mevcut değişiklik çerçevesinde icranın durdurulması talebini karar bağlama görevinin icra mahkemesine verilmesi, aslında her başvurunun, icra mahkemesince, amacı aşar tarzda ya hep reddine ya da hep kabulüne karar verilmesi şeklinde bir uygulamaya yol açabilir. Zira, icra mahkemesi, içerik itibariyle görev alanına girmeyen bir konuda örneğin, 5.000.000 €’luk bir ticari davadan alınan bir karara istinaden başlatılmış olan ilâmlı icra takibinin durdurulması için, borçlu tarafından İİK m. 36 kapsamında kendisine başvurursa nasıl bir karar verecektir? Söz konusu ticari dava dosyasını inceleyip tarafların taleplerinin haklı olup olmadığını nasıl ve neye göre tespit edecektir? İşte bu gibi durumlarda, icra mahkemesi, uzmanlık alanın dışında kalan konularda ya hep hükmü veren ilk derece mahkemesinin kararına uygun olarak kendisi de icranın durdurulmasına karar verecek (ki genel uygulamanın bu yönde oluşacağı kanaatindeyiz) ya da hep icranın durdurulması kararının reddine karar verecektir.

7343 sayılı Kanun m. 5 ile İİK m. 36’da yapılan değişikliğe ilişkin bu açıklamalardan sonra, İİK m. 36’nın uygulamasının nasıl olacağı hakkındaki açıklamalara devam edecek olursak; icra mahkemesi icranın durdurulması kararı hakkında vereceği karara göre cereyan eden ilâmlı icranın akıbeti belli olacaktır. İcra mahkemesinin icranın durdurulmasa karar vermek zorunda olmayıp bu hususta takdir yetkisi bulunmaktadır⁷⁶. Eğer icra mahkemesi icranın durdurulması hakkında karar verirse kanun yolu incelemesi sonuçlanıncaya kadar icra takibi durur. Ücreti ilgililer tarafından verilirse icra mahkemesince icranın durdurulması hakkındaki karar hükmü veren mahkemeye ve icra dairesine en uygun vasıtalarla bildirilir. Ancak icra mahkemesi icranın durdurulması talebi hakkında ret kararı verirse, icra

⁷⁶ Görgün/Börü/Kodakoğlu, İcra, s. 408.

dairesince teminat karşılığında icranın durdurulması kararı getirilinceye kadar durdurulmuş olan ilâmlı icra takibine kaldığı yerden devam edilir.

Bölge adliye mahkemesince başvurunun kesin olarak esastan reddine karar verilmesi veya Yargıtay'ca hükmün onanması hâlinde alacaklının talebi üzerine herhangi bir işleme gerek kalmaksızın teminata konusu para ise, para alacaklıya ödenecek; fakat teminat konusu mal veya hak ise, malın türüne göre icra dairesince paraya çevrilecek ve elde edilen para alacağına karşılık olmak üzere alacaklıya ödenecektir. Bölge adliye mahkemesinin başvurunun esastan reddine ilişkin kararına karşı temyiz yolunun açık olması hâlinde, temyiz yoluna başvurma süresinin dolmasına kadar icranın durdurulması kararının etkisi devam edecektir (İİK m. 36/6). Bu son durumda 7343 sayılı Kanun ile İİK m. 36'da değişiklik yapılmadan önce uygulamada sorunların ortaya çıkması üzerine getirilmiştir. Değişiklikten önce, madde metnin bölge adliye mahkemesi tarafından başvurunun esastan reddi üzerine derhal teminata konu paranın alacaklıya ödeneceğine ilişkin bir ifade yer almaktaydı. Uygulamada bazı icra daireleri de bunun aynen uygulamaktaydı ve özellikle istinaf sonrası bölge adliye mahkemesinin kararına karşı temyiz yoluna başvuracak tarafın icranın durdurulması yoluna başvuru imkanını ortadan kaldırmaktaydı. Yapılan değişiklik ile anılan sorun giderilmiş oldu.

Kanun yoluna başvurmuş ve aleyhine ilâmlı icra takibi başlatılmış olan borçlunun icra mahkemesinden icranın durdurulmasını talep edebileceğine ilişkin İİK m. 36 hükmünün tüketici hakem heyetleri açısından uygulanıp uygulanmayacağı üzerinde durulması gerekir. Görüldüğü üzere İİK m. 36 hükmü sadece kesinleşmemiş ve aleyhine kanun yoluna gidilmiş olan mahkeme kararları için uygulanabilir; ilâm niteliğindeki belgelere dayanan ilâmlı icra takibinin durdurulması açısından işlerlik kazanamaz. Tüketici hakem heyeti kararlarına dayanılarak yapılan ilâmlı icra takiplerinde doğrudan İİK m. 36'nın uygulanması söz konusu değildir. Zira, tüketici hakem heyeti kararlarına karşı gidilebilecek olan kanun yolu⁷⁷ özel olarak TKHK m. 70'de düzenlenmiştir. TKHK m. 70'de yer verilen hukuksal çare türü doğrudan İİK m. 36'nın esas aldığı HMK'da yer verilen kanun yollarından istinaf ve temyiz değildir. Bu konu aşağıda ayrıca ele alınacaktır⁷⁸.

⁷⁷ Bu konudaki açıklamalar için bkz. yuk. III-B.

⁷⁸ Bkz. aşağıda III-E.

D. HMK m. 381 Çerçevesinde İcranın Durdurulması⁷⁹

HMK m. 381 bağlamında borçluya tanınan icranın durdurulmasını talep hakkı, niteliği gereği geçici hukuki himaye tedbiridir. Zira bir maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip bir karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak, o kararın ilâmlı icra hükümleri çerçevesinde yerine getirilmesine engel olmayacağı gibi başlamış olan ilâmlı icra takibinin de kendiliğinden durmasına yol açmaz. Ancak, yargılamanın yenilenmesi davasına bakan mahkeme, dava veya hükmün niteliğine ve diğer hâllere talepte yargılamanın iadesi talebinde bulunan kimseden, yani takip borçlusundan teminat alınmak şartıyla icranın durdurulması kararı verebilir (HMK m. 381).

Görüldüğü üzere HMK m. 381’de düzenlenen icranın durdurulması kararı ancak yargılanmanın yenilenmesi yoluna gidilmesinde, yargılamanın yenilenmesi davasına bakan mahkemeden istenir ve karara bağlanır. Bu sebeple tüketici hakem heyetinin kararlarının maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olup olmadığı önem ifade eder. Zira yargılamanın yenilenmesi yoluna ancak maddi anlamda kesin hükümlerin ortadan kaldırılması için başvurulmaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere⁸⁰ tüketici hakem heyeti kararlarının maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğu ve bunlara karşı da yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği kanaatindeyiz. Dolayısıyla kesinleşmiş tüketici hakem heyeti kararına istinaden başlatılan ilâmlı icra takibinde, borçlu, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurup, yargılamanın yenilenmesi davasına bakacak olan tüketici hakem heyetinden HMK m. 381 kapsamında icranın durdurulmasını, anılan hükümdeki şartlar çerçevesinde talep edebilir.

E. TKHK m. 70/3 Çerçevesinde Tedbir Yoluyla İcranın Durdurulması

TKHK m. 70/3’de düzenlenen itiraz kurumunun hukuki niteliğinden yola çıkarak anılan hükümde düzenlenen “tedbir” yoluyla icranın durdurulması hususu açıklanabilir.

Bu kapsamda hakem kararına itirazın hukuki niteliği bakımında kanun yolu olduğunun kabul edilmesi durumunda, TKHK m. 70/3’de yer alan "tedbir" kavramının İİK m. 36’da yer alan icranın durdurulması kavramına paralel bir kavram olduğu söylenebilir. Bu çerçevede anılan iki hükmün

⁷⁹ HMK m. 381 hükmü çalışma konumuzu ilgilendirdiği oranda ele alınacak olup ayrıntısına girilmeyecektir.

⁸⁰ Bkz. yuk. III-C.

karşılaştırılması yapılır ve problem tespiti halinde çözüm önerilerinde bulunulur. Fakat hakem kararlarına itirazın kanun yolu niteliğinde olmadığı kabul edilirse "tedbir" kavramının salt ihtiyati tedbir mi yoksa diğer geçici hukuki koruma tedbirlerinden mi olduğu üzerinde durulabilir. Tespiti yapılacak duruma göre ya İİK m. 36'daki prosedürün ya da HMK m. 389 ve devamındaki ihtiyati tedbire ilişkin prosedürün uygulanması önerilecektir.

İtiraz, istinaf ve temyiz gibi dar anlamda bir kanun yolu değildir. İtiraz merciinde tüketici mahkemesi yer almaktadır. Yukarıda,⁸¹ TKHK m. 70'de yer alan kuralların istinafa göre revize edilmesi veya doğrudan HMK'nın istinaf hükümleri atıf yapılması yönünde değişiklik yapılması önerisinde bulunduk. İtiraz merciinde tüketici mahkemesinin bulunması, itirazın geniş anlamda kanun yolu olmasına engel teşkil etmeyecektir. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere⁸² itiraz, dar ve teknik anlamda kanun yolunun bir kısım özellikleri taşıyan, dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu, en geniş anlamda hukuksal çare türüdür. Bu kapsamda anılan hükümde geçen "tedbir" kavramı yerinde kullanılmış bir kavram değildir. Yapılacak kanun değişikliğinde "tedbir yoluyla" ifadesinin kanun metninden çıkarılması ve İİK m. 36'ya benzer bir düzenlemenin kanuna eklenmesi veya İİK m. 36 hükmüne atıf yapılarak uygulamada karmaşıklığa son verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Dolayısıyla TKHK m. 70/3'de icranın tedbir yoluyla da olsa taleple durdurulabilmesinin İİK m. 36'da yer alan icranın durdurulması (tehir-i icra) prosedürüne paralel bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz⁸³. Bu sebeple, tüketici hakem heyeti kararına istinaden başlatılan bir ilâmlı icra takibinde, karara karşı tüketici mahkemesinde itiraz yoluna gidilmişse, itiraz yargılamasında borçlu icranın durdurulmasını talep edebilir ve bu durumda İİK m. 36'daki prosedürün işlerlik kazanabilir. Dolayısıyla İİK m. 36 çerçevesinde icra mahkemesinin gerçekleştireceği işlemleri tüketici mahkemesi gerçekleştirecektir.

İİK m. 36 yukarıda ifade ettiğimiz üzere⁸⁴ bir geçici hukuki himaye tedbiridir ve fakat prosedürü özel olarak düzenlemiştir (HMK m. 406/2). İcranın geri bırakılması/tehir-i icra özel geçici hukuki koruma olması sebebiyle, özel düzenleme İİK m. 36 uygulanır. Bu sebeple, HMK'nın geçici

⁸¹ Bkz. yuk. III-B.

⁸² Bkz. yuk. III-B.

⁸³ Bu yönde bkz. Erişir, Çözüm, 99; Erişir, Gider ve Vekalet, s. 482; Tutumlu, THH, s. 288; Yardım, Ertan, "Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının Yerine Getirilmesi", 5. Tüketici Hukuku Kongresi-Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 19- 20-21 Kasım 2015, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015, s. 589-610, s. 606.

⁸⁴ Bkz. IV-C.

hukuki koruma tedbirlerine ilişkin hükümler, özellikle ihtiyati tedbire ilişkin hükümlerin (HMK m. 389 vd.) uygulanması söz konusu olmayacaktır⁸⁵. TKHK m. 70/3’de yer alan düzenleme de İİK m. 36’daki gibi özel bir geçici hukuki koruma tedbiridir ve bu tedbirin uygulanmasında HMK m. 389 vd. maddeleri değil; İİK m. 36’daki prosedürün uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Özetle TKHK m. 70/3 bağlamında icranın durdurulmasını talep halinde İİK m. 36’daki prosedür bağlamında tüketici mahkemesinin karar verecek olması, İİK m. 36 çerçevesinde icra mahkemesinin karar verecek olmasında daha isabetlidir. En azında itiraz yargılamasında tüketici mahkemesi, icranın durdurulması talebi karşısında, itiraz yoluna başvurunun haklılığını muhtemel görürse ve icranın durdurulmasını talep edenin menfaati karşı tarafından üstünse icranın durdurulmasına karara vermelidir.

İİK m. 36’daki prosedüre ilişkin açıklamalar, tüketici hakem heyeti nezdinde burası için de aynen geçerlidir.

SONUÇ

Tüketici hakem heyetinin hukuki niteliği, tüketici mahkemesi ile arasındaki ilişki, kararlarının hukuki niteliği ve kararlarının icrasında icranın durdurulması-geri bırakılması veyahut “tedbir yoluyla” icranın durdurulması hususunda aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

1-Belirli bir miktarın altında kalan tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu olması, heyetin tarafların haklılığını ve sunmuş oldukları delilleri gözeterek önüne getirilmiş olan uyuşmazlığı tarafları da bağlayıcı bir şekilde bir kararla çözmesi ve ayrıca vermiş olduğu kararın da icra edilmesi açısından ilâmların yerine getirilmesine ilişkin hükümlere tabi olması nedeniyle tüketici hakem heyetlerinin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu değil, mecburi tahkim yoludur. Bir başka ifadeyle tüketici hakem heyeti geniş anlamda mahkeme, hakem mahkemesidir.

2- Tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi arasındaki ilişki uyuşmazlık konusunun miktar ve değerine göre tayin edilmiş bir görev ilişkisidir.

⁸⁵ Geçici hukuki korumalara ilişkin HMK m. 389-406 hükümlerinin, özel geçici hukuki korumalara doğrudan değil, ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanması gerektiği yönünde bkz. Özkes, Pekcanitez Usul, s. 2452; Kuru/Aydın, Usul, s. 481; Kuru/Aydın, El Kitabı, s. 1320; Yılmaz, Şerh, s. 5383.

3-7392 sayılı Kanun m. 13 ile değişik TKHK m. 68/3 ile hem tüketici hakem heyetleri arasındaki görev ilişkisi sonlandırılmış ve hem de yönetmelikle düzenlenen yetkiye ilişkin hükümlere kanunda yer verilmiştir.

4- Tüketici hakem heyeti kararına itiraz, dar ve teknik anlamda kanun yolunun bir kısım özellikleri taşıyan, dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu, en geniş anlamda hukuksal çare türüdür. Kanun koyucu adeta HMK'nın kanun yollarına ilişkin hükümlerini esas alarak TKHK m. 70/3-6 hükümlerini düzenlemiştir. İtiraz üzerine tüketici mahkemesinin yapacağı inceleme neticesinde vereceği karar türlerine bakıldığında (TKHK m. 70/4) temyiz ve istinaf hükümlerine (HMK m. 353/1-b, m. 370) paralel düzenlemelerin olduğu açıktır.

5- Tüketici hakem heyeti, mecburi tahkim yoludur; hakem mahkemesidir. Tüketici hakem heyeti tarafları bağlayıcı kararına karşı, dar ve teknik anlamda kanun yolunun bir kısım özellikleri taşıyan, dar anlamda hukuksal çare ve dolayısıyla geniş anlamda kanun yolu, en geniş anlamda hukuksal çare türü olan itiraz yoluna gidilebilmesi anılan kararın şekli anlamda kesin hüküm gücüne sahip olacağı söyleyebilir.

Öte yandan tüketici hakem heyeti kararını maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğunun, özellikle maddi anlamda kesin hükmün müspet etkisi gereğince kabul edilmesi gerekir. Zira maddi anlamda kesin hükmün etkisi hem *ne bis in idem* (tekrar yargılama yasağı) hem de çelişkili karar verilmesi yasağı kapsamakta; bu noktada Devlet mahkemeleri ile tüketici hakem heyeti (hakem mahkemeler) kararları arasında bu farklılık ortaya çıkarılmasını gerektirecek bir sebep de söz konusu değildir.

Yine tüketici hakem heyeti tarafından gerçekleştirilen yargısal faaliyette de amaç taraflar arasındaki uyuşmazlığın bütün bir gelecek için, bir daha dava konusu olmayacak şekilde sona ermesidir. Bu sebeple tüketici hakem heyeti kararlarına maddi anlamda kesin hüküm gücü tanımamak aslında hem hukuki barışa ve güvenliğe zarar verebilir hem de bu yola başvurmak gereksiz emek, zaman ve para kaybına sebep olabilir.

Hüküm bulunmayan hallerde ihtiyari tahkime ilişkin hükümlerin mecburi tahkime uygulanabilecek olması ve HMK m. 443'ün atfıyla HMK m. 374 vd.. hükümlerine yollama yapılması sebebiyle de tüketici hakem heyeti kararının maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğu söylenebilir.

6-Tüketici hakem heyeti kararının ilâmlı icrasında borçlu, İİK m. 33-33/a uyarınca icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilecektir.

7-İİK m. 36 hükmü sadece kesinleşmemiş ve aleyhine istinaf veya temyiz kanun yoluna gidilmiş olan mahkeme kararları için uygulanabilir. Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı gidilebilecek olan hukuksal çare türü özel

olarak TKHK m. 70'de yer almakta ve anılan düzenleme doğrudan istinaf ve temyiz olmadığı için, İİK m. 36 hükmü burada uygulanmayacaktır.

8- Tüketici hakem heyeti kararı maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğundan bu karara istinaden başlatılan ilâmlı icra takibinde, borçlu, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurup, yargılamanın yenilenmesi davasına bakacak olan tüketici hakem heyetinden HMK m. 381 kapsamında icranın durdurulmasını talep edebilir.

9- TKHK m. 70/3'de icranın tedbir yoluyla da olsa taleple durdurulabilmesinin İİK m. 36'da yer alan icranın durdurulması (tehir-i icra) prosedürüne paralel bir düzenleme olduğu ve İİK m. 36'daki prosedürün bu durumda kıyasen uygulanabileceği kanaatindeyiz. Bu kapsamda TKHK m. 70/3'de yer alan "tedbir yoluyla" ifadesinin kanun metninden çıkarılması ve İİK m. 36'ya benzer bir düzenlemenin kanuna eklenmesi veya İİK m. 36 hükmüne atıf yapılarak uygulamada karmaşıklığa son verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Akil, Cenk, İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.

Akkan, Mine, "Medeni Usul Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükümün Delil Niteliği", *DEÜHFD*, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, Cilt: 11, Özel Sayı 2009, İzmir, 2010, s. 3-61.

Akkaya, Tolga, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Alangoya, Yavuz, "Yargılama Hukukumuzda Bir "Sorun"", *İBD C. 83, S. 3*, Mayıs/Haziran 2009, s. 1189-1195.

Alangoya, Yavuz, Medeni Usul Hukukunda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi, İstanbul, 1973.

Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kamil/Deren Yıldırım, Nevhis, Medeni Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960.

Ansay, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. B., Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960.

Arslan, Ramazan, "Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği" *ABD*, S. 5-6, 1988, s. 722-737.

Arslan, Ramazan, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 1977. (Yargılamanın Yenilenmesi).

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, Medeni Usul Hukuku, 7. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021. (Usul).

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, İcra ve İflas Hukuku, 7. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021. (İcra).

Atalı, Murat, "6502 sayılı Kanun'un Tüketici sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 397-418. (Hakem Heyeti).

Atalı, Murat, "Yargılama İlkeleri Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetleri", Kadir Has Üniversitesi- İstanbul Barosu Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (Editör: Yardım, M. Ertan) Ankara 2018, s. 69- 84. (Yargılama).

Atalı, Murat, Pekcanitez Usul, Medeni Usul Hukuku, 15. Bası, onikilevha, İstanbul, 2017. (Pekcanitez Usul).

Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin, İcra ve İflas Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Akara, 2021.

Berkin, M. Necmeddin, Medeni Usul Hukuku Esasları, Hamle Matbaası, İstanbul, 1969.

Bilge, Necip, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, İkinci Basım, Ankara, 1967.

Bilge, Necip, Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1973.

Bilge, Necip/Önen, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 1711 Sayılı Kanuna göre Yeniden Yazılmış Üçüncü B., Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.

Budak, Ali Cem, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'a Göre Tüketici Hakem Heyetleri", *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayıl, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C. I, İzmir, 2015, s. 77-103.

Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol, Medeni Usul Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021.

Çelik, Yusuf, Tüketici Hakem Heyetleri, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale, 2018.

Çenberci, Mustafa, Hukuk Davalarında Kesin Hüküm, AD, C. 55, S. 9-12, 1964, s. 1132-1177.

Ekşi, Nuray, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 2. B., Beta, İstanbul, 2019.

Erdoğan, Ersin, Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Erişir, Evrim, "Tüketici Hakem Heyetleri ve Tüketici Mahkemelerinde Gider ve Vekalet Ücreti", 4. Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-*YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)*

2015, (Editör: Tokbaş, Hakan/Üçışık, H. Fehim), Bilge, Yayınevi, Ankara 2015, s. 470-492. (Gider ve Vekalet).

Erişir, Evrim, “Tüketici İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usulü”, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, (Editör: İnceoğlu, Murat, Makaleler-Tartışmalar), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 43-122. (Çözüm).

Erişir, Evrim, Geçici Hukuki korumanın temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, onikilevha yayıncılık, İstanbul, 2013. (Tedbir).

Ermenek, İbrahim, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Sayı 1-2, Ocak-Nisan 2013, Prof. Dr. Oğuz Kürşat ÜNAL’a Armağan, Ankara, 2013, s. 563-631.

Görgün, Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet, İcra ve İflas Hukuku, 2. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2022. (İcra)

Görgün, Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet, Medeni Usul Hukuku, 10. Baskı Yetkin Yayınları, Ankara, 2021. (Usul)

Gürdoğan, Burhan, Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1960.

Hasırcı, Hakan, İflasın Takipleri Etkisi, onikilevha, İstanbul, 2021.

Ildır, Gülgün, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler), Ankara, 2003.

İlhan, Cengiz, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara, 2006.

İstanbul Kültür Üniversitesi, Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu Metinler Kitabı (24-25 Kasım 2011), İstanbul 2011, s. 33; Yılmaz, Ejder/Yardım, Ertan. Milli Şerh, Aristo, İstanbul, 2016.

İyilikli, Ahmet Cahit, Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Kara, İlhan, Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Engin Yayınevi, Ankara, 2015.

Karslı, Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. B., 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. B., Empati Matbaacılık, İstanbul, 2012.

Konuralp, Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, (yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul, 2011.

Konuralp, Haluk/Hanağası, Emel, “Fransız Hukukunda İptal Amaçlı İstinaf”, *MİHDER*, S. 1, 2007, s. 13-28.

Korkut, Makbule Serra, Medeni Usul Hukuku Esasları Çerçevesinde Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tüketici Hakem Heyetleri, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul, 2018.

Kulaklı, Emrah, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemeleri, <http://www.odakhukuk.com/tr/files>, Erişim Tarihi: 25.04.2023 s. 1-44.

Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Bası, Cilt. V, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2001. (Cilt V).

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 24. Baskı, Ankara, 2013.

Kuru, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016. (İcra)

Kuru, Baki/Aydın Burak, Medeni Usul Hukuku El Kitabı, Cilt II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020. (El Kitabı).

Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku, El Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2013.

Kuru, Baki/Aydın, Burak. İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020. (Usul).

Meraklı Yayla, Deniz, Medeni Usul Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Meriç, Nedim, "Türk Hukukunda Maddi Anlamda Kesin Hükümün Objektif Sınırları", *MİHDER*, S. 2, 2007, s. 377-434.

Münch, Joachim, Münchener Kommentar zum ZPO, Band 3, 6. Auflage 2022, München, 2022, §1055, Kn. 10, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FMuekoZPO_6_Band3%2FZPO%2Fcont%2FMuekoZPO%2EZPO%2Ep1055%2EgIII%2EgI2%2EhtmEr işim Tarihi: 14.04.202.

Namlı, Mert, Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi, Beta Basım, İstanbul, 2014.

Önen, Ergun, İnşai Dava, Ankara, 1981. (İnşai Dava)

Önen, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku, Sevinç Matbası, Ankara 1972. (Yargılama).

Özbay, İbrahim, "Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Teşkil Etmesi" Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, İstanbul, 2003, s. 281-304.

Özbek, Mustafa Serdar, "Tüketici Hakem Heyetinin Görevine Giren Alacaklarla İlgili Olarak İlamsız İcra Takibi Yapılamayacağına İlişkin Yargıtay Kararının Tahlili", *MİHDER*, S. 2, 2015, s. 39-69.

Özbek, Mustafa Serdar, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, 2013. (Uyuşmazlık Çözümü).

Özekes, Muhammet, “İcranın Geri Bırakılması Hakkında (İİK m. 36)7343 S. K. İle Yapılan Değişiklikler ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar”, *YBHD*, Prof. Dr. M. Fatih UŞAN’a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, S. 2., Y. 7, s. 57-78.

Özekes, Muhammet, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, Cilt III, 15. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017. (Pekcanitez Usul).

Özsöker, Gökberk, Medeni Yargılama Hukuku Bağlamında Tüketici Hakem Heyetleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

Pekcanitez, Hakan, “Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri”, *Hukuki Perspektif Dergisi*, S. 5, 2005, s. 12-16.

Pekcanitez, Hakan, “Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri”, *İzmir Barosu Dergisi*, S. 3, Temmuz 1996, s. 40-58.

Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Pekcanitez, Hakan/Yeşilirmak, Ali, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, Cilt III, 15. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Postacıoğlu, İlhan E. /Altay, Sümer, Medeni Usul Hukuku Dersleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.

Postacıoğlu, İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. ŞTİ., İstanbul, 1975.

Rosenberg, Leo/Schwab, Karl/Gottwald, Peter, Zivilprozessrecht, 17. Auflage, C.H. Beck, München, 2010.

Schwab, Karl H./Walter, Gerhard, Schiedsgerichtsbarkeit, 7., überarbeitete Auflage, Verlag C. H. Beck Helbing & Lichtenhahn, München, 2005, Kapital 21, Kn. 5, <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FSchwabWalterKoSchGerBK%5F7%2FMono%2Fcont%2FSchwabWalterKoSchGerBK%2EMono%2EM22%2ET0%2Ehtm> Erişim Tarihi:14.04.2022.

Sugurtekin-Özkan, Meral, “Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, *MİHDER*, C. 1, S. 2, 2005, s. 353-369.

Şimşek, Ayşe Neşe, Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.

Tanrıver, Süha, “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, Makalelerim II (2006-2010), Ankara, 2011, s. 28-29.

Tanrıver, Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022. (Arabuluculuk)

Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukuku, Cilt I, 4. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2021. (Usul).

Tanrıver, Süha. Medeni Usul Hukuku, Cilt II, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022. (Cilt II).

Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Tümüyle Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007. (Derdestlik).

Taşpınar Ayvaz, Sema, "Tüketici Hakem Heyetlerinin İşleyişi ve Sorular", Tüketici Hukuku Konferansı (05-06 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler, Editör: Aksoy, Hüseyin Can), Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 292

Taşpınar Ayvaz, Sema, "Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği", Kadir Has Üniversitesi İstanbul Barosu Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, (Editör: M. Ertan Yardım), Seçkin, Ankara 2018, s. 43-50.

Topal, Önder, "Tüketici Uyuşmazlıklarında İspat ve Delil", *MÜHFD*, Cilt: 3, Sayı: 1, Haziran 2015, s. 191-232, <https://www.jurix.com.tr/article/4651>, Erişim Tarihi: 25.11.2021.

Topuz, Gökçen, Tüketici Mahkemeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Tutumlu, M. Akif, Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara, 2006. (Sorum).

Tutumlu, Mehmet Akif, Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019. (THH).

Ulukapı, Ömer, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları (Tüketici Mahkemeleri)", *SÜHFD*, Prof. Dr. M. Şakir BERKİ'ye Armağan, S. 1-2, 1996, Konya, 1996, s. 77-101.

Umar, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. B., yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Uyar, Talih, "24/11/2021 Tarihli ve 7343 Sayılı "İcra Ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un Getirdiği Yenilikler", <https://web2.e-baro.web.tr/uploads/38/02%20ERMEN%C4%B0/av.talih%20uyar.pdf>, Erişim Tarihi: 25.04.2022.

Üstündağ, Saim, "Hakemlerin Israr Hakkı Var Mıdır", *Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi*, C. 1, S. 177, Y. 1996, s. 217-233.

Üstündağ, Saim, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim, İstanbul, 1968.

Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. B., Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000. (Yargılama).

Yardım, Ertan, “Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının Yerine Getirilmesi”, 5. Tüketici Hukuku Kongresi-Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 19- 20-21 Kasım 2015, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015.

Yeşilova, Bilgehan, “6502 Sayılı (Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a Göre Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümü Usulü ve Yargılama Kuralları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 107-143.

Yılmaz, Ejder, “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi (Avukatlık Kanunu m. 35/A)”, *75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki KURU Armağanı*, Ankara, 2004, s. 843-856.

Yılmaz, Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Cilt 4, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021. (Şerh).

Zevkliler, Aydın/Özel, Çağlar, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.